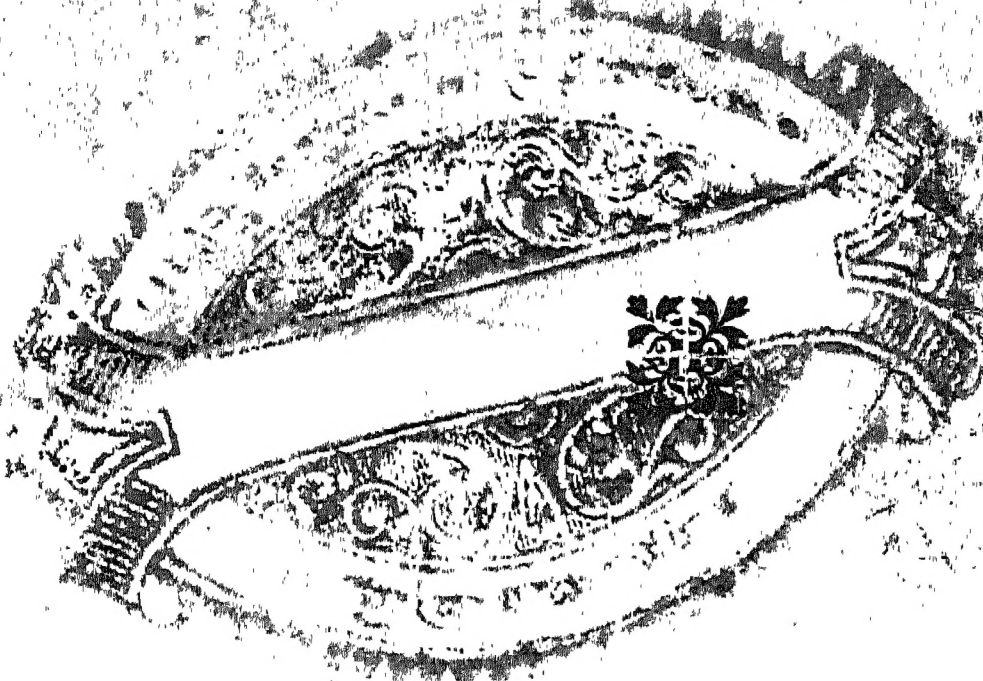

పార్వతీపరిణయ నాటకము

ఇది

చిలకమర్రి లక్ష్మీనరసింహముచే

రచియింపబడినది.

2000 పాతలు.

రాజమహేంద్రవరము

మట్టేసుబ్బారావుచే

శ్రీవిద్యానిలయముద్రాక్షరశాలయము

ముద్రించి ప్రకటింపబడియె.

1919.

అనుభవములు శాస్త్రములు

ఉ పా ధ్వా త ము.

నిలయము
హరిహరము

(కర్తవ్యము)

చిన్నతనమునుండియుఁ దెనుఁగుబాసలో నాకుఁ గొండొక యభిరుచి యుండుటచే నీవఱకు నారచించిన వచనకావ్యములకుఁ దోడుగ నెద్దియేని యొకమహాకవి ప్రణీత మగునాటకమును గీర్వాణభాషనుండి యాంధ్రీకరింపవలయునని నేను దలపోయుచుండ నాన్నేహితులలో నొకగు బాణకవిప్రణీత మగు పార్వతీపరిణయము రసవంతముగ నున్నదనియు దానిఁ దెనిఁగింపు మనియు నాతోఁ జెప్పిరి. అంతట నే నాపుస్తకముఁ దెప్పించి చదివి మఱియొకవారితప్రతి యొకమిత్రునియొద్ద నుండఁగాఁ దెచ్చి రెంటినిఁ బోల్చి చూచి పాఠములయందున్న స్వల్పభేదములను నాబుద్ధికి యుక్తమని తోచినట్లు సవరించి గ్రహించి యీచిన్న నాకటము నాంధ్రీకరించితిని. రసవంతముగ నున్న మూలగ్రంథమునందలి సారస్య మేమియుఁ జెడకుండఁ దెనుఁగునకు మార్పవలయునని ప్రయత్నించితిని. నాప్రయత్నమును నే నెంతవఱకు నెరవేర్చితినిో చెప్పటకు నే నసమర్థుఁడను. ఆవిషయమును గుణగ్రహణచణబుద్ధులయిన చదువరులు నిర్ణయింతురని వారికి విడుచుచున్నాఁడను. నా కీ గ్రంథము నాంధ్రీకరించుటలోఁ దోడుపడిన బ్రహ్మశ్రీ యాకుండి వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిలవారికిని బ్రహ్మశ్రీ కోడూరి దక్షిణామూర్తి శాస్త్రిలవారికి ననేక నమస్కారములు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా నొనర్చి మహాకవియగు బాణునిఁ గూర్చి యిండుక ప్రసంగించెదను.

బాణ క వి

ఇతఁడు సంస్కృతకవులలో మిగుల సుప్రసిద్ధుఁడు. ఇతఁడు కాశ్మీరదేశమున జననమొందెను. తండ్రి చిత్రభానుఁడు; తల్లి రాజదేవి. ఇతని తల్లిదండ్రు లిరువురును బాల్యమునందే గతింపఁగా స్వయంకృషివలన నితఁ డసమానసాహిత్యమును నిరాఘాటకవిత్వమును సంపాదించెను. ఇతని పాండిత్య మసమానము. పండితప్రకరముచేత నత్యంతముఁ గొనియాడఁబడు హర్షచరిత్రము, కాదంబరి యను వచనకావ్యముల నీబాణుఁడే రచించెను. పద్యకావ్యము లెవ్వియుఁ నితఁడు రచించినట్లు కనఁబడదు. కాని పార్వతీపరిణయనాటకము, చండికాశతకముగూడ నితనిచే రచింపఁబడినవి. పార్వతీపరిణయమునందును రత్నావళియందునుఁ గల సామ్యవర్ణనలు చూచి కొందఱు రత్నావళీనాటకమునుగూడ బాణుఁడే చేసి కర్తృత్వము తనప్రభువగు హర్షవర్ధనునందాఁగిపించెనని వ్రాసియున్నారు. పార్వతీపరిణయమునుఁ జండికాశతకమునుఁ జేయుటచేత నితఁడు శివభక్తుఁడని తేటపడుచున్నది. ఇతఁడు తక్కిన సంస్కృతకవులవలెఁ బద్యకావ్యముల రచింపకున్న ను నధిక సాహితీపటిమవలనను, రసపుష్టిబాహుళ్యము వలనను శబ్దసౌష్ఠవమువలననుఁ గథాచమత్కృతివలననుఁ గల్పనాపాగల్భ్యము వలనను నీకవిశిఖామణి పద్యకావ్యముల రచించిన మాఘ, భారవి, శ్రీహర్ష, కాళిదాసాదుల తో సమానగౌరవమును గాంచియున్నాఁడు. సంస్కృతమునందు గద్యకావ్యములకు.

దారితీసి క్రొత్తపుంత తొక్కిన సాహసికుడితడే. వీని మార్గము ననలంబించి సుబ-
 ధుఁడు వాసవదత్తను, దండి దళకుమారచరిత్రమును గద్యములుగ రచించిరి. ఇత-
 యందు గీర్వాణకవులఁ గలిగినగౌరవ మీతని నాటకమునుబట్టియు శతకమునుబట్టియు
 గాక కాదంబరీ హర్షచుత్రిలవలననే యయియున్నది. “కాదంబరీ రసజ్ఞానం నహరో-
 నరోచితే” * యను లోకోక్తిబట్టి విద్వాంసులు కాదంబరియం దెన్నిగుణవిశేషముల
 కనుపట్టు నాగ్రంథకర్తను గౌరవించిరో తేటపడును. కాదంబరీశబ్దమునకు మద్యమ
 కూడ నర్థముండుటచే నారసముద్రావనవారు పరవశత్వము నొందుదురని పండితులు
 జేషించియున్నారు. “బాణోచ్ఛిష్టం జగత్స్వం” అని యింకొక లోకోక్తియున్నది
 ప్రపంచమంతయు ననఁగా భాషాప్రపంచ మంతయు బాణుని యెంగిలియే యని దా-
 యర్థము. సంస్కృతిమనఁడు బాణుఁడు ప్రయోగింపక విడిచినశబ్దముగాని, నర్ణంపక
 విడిచిన యంశముగాని లేదని దాని భావము. ఆర్యాసప్తశతి చేసిన గోవర్ధనాచార్యు-
 లు బాణుఁడు “పుంభావసరస్వతి” యని వాసియున్నారు. జయదేవుఁడు తనప్ర-
 క్త రాఘవనాటకమునఁ గవులఁ బ్రశంసించుచు “బాణుఁడు సరస్వతికి పుష్పబాణు-
 డని” నుతియించినాఁడు. ఇంక ననేకులు ప్రాచీనకవులు బాణుని బహువిధము-
 లుతియించి యున్నారు.

మనవారు పూర్వకాలమునందు దేశచరిత్రములు న్రాయకపోవుటచే నిట్టికవిసార్వ-
 భౌము లేనాటివారలో, యెందు వసియించిరో, యెట్లు తమజీవితకాలము గడపిరో
 తెలియుటకు మనకు శక్యముగాకయున్నది. అదృష్టవశమున నీబాణునికాలము నిర్ణయి-
 పఁ గొన్నిమాధారములు దొరకినవి. ఈకవి కాలము నిర్ణయించుటకు వాని ప్రభువైన
 హర్షవర్ధనునికాలము తెలిసికొనవలయును. ఈహర్షవర్ధనునికాలము తెలియుటకు వాని
 సమకాలికుడైన యొక విదేశీయుని గ్రంథ మాధారము చేసికొనవలయును. హయపు-
 నుత్సాంగను చీనాబౌద్ధుఁ డొకఁడు బౌద్ధమతమునకుఁ బుట్టిలగు భరతఖండమునుండి
 తమరసగ్రంథములను గొనిపోవ వచ్చి యానేతుశీతాచల మగు దేశమంతయుఁ బదునాటు
 సంవత్సరములు తిరిగి తానుజూచిన రాజులఁగూర్చియు, దేశములఁగూర్చియు చరిత్ర
 వ్రాసినాఁడు. అదియే మనకిందు ముఖ్యమయిన యాధారమయియున్నది. ఆచరిత్ర-
 ముబట్టియు నితరాధారములబట్టియుఁ జరిత్రకారులు వ్రాసినట్లు నే నిందు వా-
 చును. కన్యాకుబ్జదేశమునఁ బ్రభాకరవర్ధనుఁడు పాలించుచుండెను. అతని మరణా-
 నంతరమున వానిపెద్దకొడుకు రాజ్యవర్ధనుఁడు రాజయ్యెను. కర్ణసువర్ణ దేశాధీశ్వరు-
 డైన శశాంకభూపాలుఁడు రాజ్యవర్ధనునిపై దండెత్తి వానిఁ జంపఁగా మంత్రులు వాని
 తమ్ముఁ డగుహర్షవర్ధనునికి శిలాదిత్యుఁ డనుబిరుదుతో రాజ్యమొసఁగి పట్టాభిషేకముఁ
 జేసిరి. కన్యాకుబ్జము నేలినరాజులలో నితఁడు గనుఁ బ్రసిద్ధుఁడు. ఇతఁడు బౌద్ధ
 మతమునం దత్యంతాదరము కలవాడయి సుగుణవంతుడయి యనేకవిహారములను,

* కాదంబరీ రసజ్ఞానము ప్రియముగాదని కామహరుఁ డయినహరుఁడు ననఁడు.

వైద్యశాలలను, స్తూపములనుఁ గట్టించి ధన్యుడయ్యెను. చీనాదేశీయుఁ డగుహయవు నుత్సాంగు కామరూపదేశమునందు నాలందమతమునందుండఁగా, హర్షవర్ధనుఁడు వానినిఁ బిలువనంపి యాదరించి, రాకఁగూర్చియు, వానిదేశమునందలి చిత్రములనుఁ గూర్చియు ననేకప్రశ్నము లడిగి సంతుష్టుఁ డయ్యెను. చీనాదేశీయుఁడు మనదేశముఁ గ్రీస్తుశకము 829 సంవత్సరము మొదలు 645 సంవత్సరమువఱకుఁ దిరిగెను. కాబట్టి హర్షవర్ధనుఁ డాకాలపువాఁ డగుటకు సంశయముండదు. ఇదిగాక కొన్ని యితరాధారములబట్టి హర్షవర్ధనుఁడు క్రీ॥శ॥ 610 మొదలు 650 సంవత్సరములవఱకు కన్యాకుబ్జము నేలినట్లు చరిత్రకారులు నిర్ణయించిరి. కాబట్టి హర్షవర్ధనుని యాస్థానపండితకవి యగు బాణుఁడు క్రీస్తుశకము సప్తమశతాబ్దప్రారంభమున నుండకతప్పదు. బాణుఁడు తన యేలిక యగునారాజుచరిత్రమును హర్షచరిత్రమును వచనప్రబంధరూపముగా రచియించి యున్నాఁడు.

పార్వతీపరిణయనాటకమునకుఁ గథాంశమును బాణుఁడు స్కాందపురాణము నుండి గ్రహించెను. విక్రమాదిత్యుని సభలోనుండునట్టియు నించుమించుగ నూతేండ్లు బాణునికన్నఁ బూర్వుడగునట్టియు కాళిదాసీకథనే స్కాందమునుండి గ్రహించి కుమారసంభవమును మహాకావ్యముఁ జేసెను. ఈ యిరువురు నొకమూల గ్రంథమునుండియే కథ గ్రహించుటచేతనో యొకరిపుస్తకమును రెండవవారు చదువుటచేతనో మఱి యేహేతువుచేతనో కుమారసంభవ పార్వతీపరిణయములలోఁ గొన్ని సామ్యవర్ణనలు కలవు. ప్రాయశః బాణుఁడు తనకుఁబూర్వుడయిన కాళిదాసుకవిత్వమునందలి గౌరవముచేత నాగ్రంథము చక్కఁగాఁ బఠియించుటచే నందలి కొన్నిమాటలు, వర్ణనలు నిందుఁ బడియుండవచ్చునని పండితులుకొందఁ జిభిప్రాయపడియుండిరి. కొన్ని యట్లున్నను, స్వభావవర్ణనము, పదలాలిత్యము, రసపుష్టి, మృదుశైలి మొదలగువిషయములలో బాణుఁడును కాళిదాసునకుఁ దీసిపోవువాఁడు కాడని పెక్కుపండితులు వ్రాసియున్నారు. ఈనాటకమునందు నారదుఁడు మహానాయుపథమునుండి క్రిందికి దిగునప్పుడును, మూడవయంకమునందు వసంతము వర్ణించిన యప్పుడును, నాలుగవయంకమున శంకరుని బ్రహ్మచారివేషమును వర్ణించినప్పుడు చేయబడిన కల్పనలు చదువువారి కామాట నిజమని తోచకమానదు. సంస్కృతమునం దింత రసవంతమైన యీనాటకమునుఁ దెలిగించుటలో నాయొనర్చినదోషములను గణింపక పండితులు గుణములేవైన నున్న గ్రహించి యీగ్రంథము నాదరింపఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విన్నవించు;

విధేయుఁడు;

గ్రంథకర్త.

ఈనాటక మఃనందువచ్చు పాత్రములు.

పురుషులు.

శంకరుడు — కథానాయకుడు.
 హిమవంతుడు — పార్వతితండ్రి.
 నారదుడు — దేవఋషి.
 మహేంద్రుడు — దేవతలరాజు.
 దేవనంది — ఇంద్రసేవకుడు.
 బృహస్పతి — దేవగురువు.
 దేవలుడు — దేవదూత.
 కాముడు — మన్మథుడు.
 వసంతుడు — మన్మథమిత్రుడు.
 నంది — శంకరుని సేవకుడు.
 శిలాధరుడు — హిమవంతుని సేవకుడు.
 విష్ణు —
 బ్రహ్మ —
 సూత్రధారుడు —

స్త్రీలు.

పార్వతి — హిమవంతుని కూతురు (కథానాయిక).
 మేన — పార్వతితల్లి.
 వాసంతిక — వనదేవత.
 రంభ — దేవవేష్య.
 రతి — కాముని భార్య.
 జయ —
 విజయ — } పార్వతి చెలికత్తెలు
 కాశికి — హిమవంతుని యింటనున్న యొకయోగిని.
 నటి —

ఇంకను నిందు విద్యాధరులు, కులపర్వతములు, భూతము, వృద్ధాంగనలు సందర్శనుసారముగా వత్తురు.

17-2-19

పార్వతీపరిణయనాటకము

నాంది.

“మొదల నేమను నెఱుంగు హరుమొగంబుం జూడ నాసక్తమై
పొదువ నిస్స కలగి ధూమపు నెపమ్ముం బూని మోడ్పొంది భ
ర్తృదృగై క్లంబయి త్రిప్పుట న్నరభసోద్వృత్తి న్నడు న్నాకులా
స్పదమై పొల్చెను పార్వతీపరిణయచద్వృత్తి మ మ్మేలుతన్.

మఱియు :—

తే. గీ. అన్య లగువా లకు నసమాన్య మగుచు
బొబలుదర్పంపురావగు పచ్చవిల్లు
నఘటితఘటనాతిసమర్థ మైనప్రభుత
స్థిరమనస్కులొండెను మేలుఁజెచ్చుఁగాత.

సూత్రధారుడు—(నాంద్యంతమందు సప్రణామముగ నంజలిఁ బట్టి)

క. అమితబ్రహ్మాండకుటుం

బసునకు ల గొదవఁజేయు పరిపూర్ణానం

దమయులు పురాణద పతు

లునూమ హేశ్వరులు భూతి యొసఁగుత మాకు .

(అని పుష్పాంజలిఁ జల్లి తెరవంకఁ జూచి) ఓసీ ! యిటు రా .

నటి—(ప్రవేశించి) అయ్యా ! ఇ గో నేను వచ్చినాను.

సూత్ర—ఓసీ ! యీసభ యిప్పుడు పార్వతీపరిణయ మను నొకానొక యభి
వవరూపకమును జూడఁగోరుచున్నది సుమా !

నటి—అయ్యా ! యది యేకవి రచియించిన కృత్యయై యుండవచ్చును ?

సూత్ర—తే. గీ. అంబు సహగర్భముఖరంగమందు లాస్య

మనిశ మొనరించు వాణి యేఘనుని నాల్క

నాట్యమును జల్ప నతఁడు బాణకవిరాజు

కలఁడు వత్సస్వయాంభోధికౌస్తుభంబు.

౪

ఆయనచేత సంస్కృతమున రచియింపఁబడి చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహకవిచేఁ దెనిగింపఁ
బడి విచిత్రసంవిదానమగు నీకథచేత సభ్యుల నానందింపఁ జేయుదను.

నటి—అయ్యా ! యితరనాటకము లనేకము లుండఁగా దేవరకు దానియందే
యభిలాష మేల కలుగవలెను ?

సూత్ర—క. సందర్భశుద్ధియుం గథ

పాండిక రసపుష్టియిందుఁ బూర్ణతఁగనియూ

నందము నిచ్చటిసభ్యుల

కందఱును గొలుపఁజూలు నంబుజనేత్రా.

౬

ఆందలి గుణగ్రాసిత్యముచేతనే దానియం దభిలాషఁ గలవాఁడనైతిని.

నటి—అట్లయిన యుక్త మే.

సూత్ర—(నటినిఁ జూచి) ఓసీ! పార్వతీపరిణయ ప్రసంగమునందుఁగూడ నీవు
మనసులో విచారించుచున్న దానివలెఁ గనఁబడుచున్నావేమి ?

నటి—అయ్యా, యీ పరిణయప్రసంగముచేత మనపిల్ల బాలచండిక కనురూప
వరలాభమహోత్సవ మెట్లు కలుగునని నిరంతరము నాహృదియము చింతకుల మ్మగు
చున్నది.

సూత్ర—విచారింపకుము.

తే. గీ. కన్యలనభీష్టవరులతోఁగల పరిధియె

జతనమొనరించుచుండుఁ దత్సమయమెఱిగి

మంచుమలకూఁతు పెండ్లిచేయించుకొఱకుఁ

బూని పనిచేయు నారదమానివోలె.

౭

(నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

ఇది ప్రస్తావన.

17-2-1927

పార్వతీపరిణయ సాతకము

ప్రథమాంకము.

(అంతట నాకాశమార్గమున నారదుడు ప్రవేశించుచున్నాడు.)

నార—హా! ఈ యమరకార్యముట నయనందలి కుతూహలము జన్మ మెత్తినది
మొదలు మమ్ము నిశ్చయముగా విడువకన్న యది—

ఏమనిన—చ. పొడమినదయ్యు దక్షునకు ము న్నిజభర్తృనిరోధి నాతని
న్విడిచి గిరిందురింటఁ బ్రభవించిన దాసతి గౌరనాగ ని
ప్పడతికి మంచుకొండను దపం బొనరించు మహేశుఁ గూర్చ ని
క్కడ నిపుడేఁ బ్రసరి తెడఁ గాఁగల నిర్జరకార్య మెంచుచున్. 2
(కొంచె మెడము దిగి చూచి) నే నిపుడు పరివహమును పేరుఁగల వాయుపథమునం
రున్నాడను. అని యుక్తమే.

మ. తనియం జేరలఁ జుట్టినై వికచమందారప్రసూనాఘసం
జనితంబై పవనోపనీత మగు నీ సారభ్యముం గోల జు
మ్మని తేలు ల్బును వీణతీవలను నత్యార్ద్రంబుఁ గావించు ది
న్యనదీవాళికణరాజి నామనసు పూర్ణ నందముం బొందెనున్. 3
(తొందరతో దిగుటనభినయించి క్రిందు చూచి) ఔరా! నే నిప్పుడు భూలోకమునకు
దగ్గటగా వచ్చితిని. ఎట్లనిన :...

చ. పొడముచు నన్నశృంగములఁ బోలీచి చూడ నగంబుల చుఁ గోఁ
చెను నవి, తోఁచుఁ దేట జిగిచే నివి పాతెను నేలులందుఁ, గోఁ
చెను నవి కార్మగుశ్శసీరి జేకొని చెట్లని మండలాప్తి ని
న్వడువున ధాత్రి చూడఁ దగు వైఖరి దాల్చెఁ గ్రమక్రమంబునన్. 4
(అశ్చర్యముతో మరలఁ జూచి)

తే.గీ. క్రమతఁ బొడసూసినట్టి శైలములతోడ
నదులతోడను దట్టంపుఁ బొనలతోడ

వసుమతీచక్ర మెల్ల నాక సనుమిడి

కెగురునటుతోఁచెఁగ్గింది కే దిగుచునుండ.

౧౦

ఒక్కముహూర్తమున హిమవత్సర్వతసమిపభూమికి దిగినవాడను.

(కొంచె మెడము దిగిచూచి) ఈశైలరాజేగదా !

ఉ. ఉన్నతతావిహారి భవనోపమశృంగముల న్నభోంతరం

బెన్నక యొత్తగించుకొని యేగెనునో యన భాసమానుడై

యన్నెలనెల్లులట్లు తెలుపై సువిశాలత మించు సానుల

న్గొన్నన నన్నిదిక్కులను గ్రమ్మచు నుండెడు తేవ రాజిలున్.

౧౧

అసాధారణమై భువనధురంధర మరుమహిమచేత మందరగంధమాదన ప్రభృతులగు
మహాధరములకన్న నిది యతిశయముగ నన్నదికదా, ఎందుచేతననఁగా : ...

తే. గీ. భువనగురుడైనపద్మసంభవుఁడుసుగుణ

సంపదకు మెచ్చియిచ్చురాజ్యపదమూని

ప్రాభవము మీఱ సర్వపర్వతకులంబు

నేను నమరస్వయాపుఁ డీశైలరాజు

౧౨

అందుచేతఁ గిన్న గాంగలపాటలం జొక్కి కడఁజాలని కృష్ణసారములతోడను తెల్లని
తోడ లల్లాటచేఁ గపటచంద్రిందయనిలాసమును గల్పించు చమరీమ్మగ సమూహముల
తోడను గమ్మకస్తురితావులచే నాకాశగమనమునలననైన యాయాసము నపనయించుచు
తాతిపూవు వాసనలం గడు రమణీయ మగు నీచరియదారిని ప్రస్తుత కార్యసాధనము
కొఱకు నే నిపు డీ యోషధిప్రస్థ నగరమును బ్రవేశించెదను. (అని యట్లు చేసి
ముందుకుఁ జూచి) ఇదియే యా యోషధిప్రస్థనగరము.

చ. పొడవగు హేమశృంగములపాత నసించు మొగుళ్ళుఁ గల్గి యె

య్యెడ సురభూజవాటులను నింపగు ప్రాంతతలంబుఁ గల్గి మిం

చెడు సురరాజచాపము సృజించు మణిగృహకాంతిఁ గల్గి కొ

ల్పెడుఁ గద నిండు వేమకను విస్మయమందిర మీపురంబెదన్.

౧౩

(పురప్రవేశ మభినయించి ముందుకుఁ జూచి) ఆకసము నొరయు గోపురశిఖరములచేత
నక్షత్రపథము నంటుచున్న యిదియే హిమవంతునిమేడ. (ప్రవేశము నభినయించి
యాకాశమునకుఁ జూచి) ఓయీ కంచుకీ! కులాచలచక్రవర్తి యెక్కడ నున్నవాడు?
వీమకుచున్నావు? దేనియైన మేనకతోఁగూడ నేదియో యాలోచింపుడు లోపలి
మంటపమున నున్నారనియా. అట్లయినఁ గార్యము విన్నవించుటకిది తగిన సమయమే

(అని నడచుచున్నాఁడు.)

(అంతట హిమవంతుఁడు, మేనక, కొలఁది పరిజనమును బ్రవేశించుచున్నారు.)

హిమ—దేవీ! కన్యాశిత్వత్వము గృహస్థుల కధికతరదుఃఖమును చెచ్చునుగదా మన కులభూషణ మగునీగౌరి పెండ్లియీమనకు వచ్చినది. అది యుక్తమే.

తే.గీ. సుదతి చనుమొగ్గలకగట్టఁ జూచు నిప్పు
డెడము నొకయింత వినువక వెడదతొమ్ము
గలదు లేదనఁ దగులేత కాననమమ
నమరి యున్నది సన్నని యారుబారు.

౧౪

మేన—ఆర్యపుత్రా! తమరు సెలవిచ్చినట్లు గౌరి వివాహమంగళయోగ్యురాలయినది.

హిమ—దేవీ! యింకొకమాట వినుము.

ఆ.వె. కోమలాంగివలుదగుబ్బ లెట్టెటువృద్ధిఁ
జెందు నట్టులటులె చిక్కుచున్న
దకట నాశరీర మనిశంబు నీమెకు
మగనిఁ గూర్చ మనసు మఱుఁగుచుంట.

౧౫

మేన—అహోరాత్రములం దీకార్యమునే చింతించుచు దానియందే మనసు నిలుపుచున్న నాశరీరముమాత్ర మట్లు తోచుచుండ లేదా!

హిమ—(ముందుకుఁ జూచి) దేవీ! వీణావిహారి యగునారదముని యిది వచ్చుచున్నాఁడు. అతని కర్ణమును దీసికొనిరమ్ము.

మేన—ఆర్యపుత్రా! బాసతిచ్చినట్లు చేసెదను.

హిమ—(లేచి దోసిలియొగ్గి) మహాత్మా! నమస్కరించుచున్నాఁడను,

నార—అభ్యుదయపరంపరావాప్తిఁ గన్తు.

హిమ—(వీణమునువైచి యర్ఘ్యము సమర్పించుచున్నాఁడు.)

నార—(గ్రహించుచున్నాఁడు.)

హిమ—(సంతోషముతో చేతులుమోడ్చి)—

ఆ. వె. కోర్కెలు విశపటిచికొని, సాగునటు నేసి | పరమతత్త్వమంగు భావమునచు

తమ్ముఁ బోలువారి దర్శనం దెటు లల్ప | పుణ్యులకు లభించు మునివరేణ్య. ౧౬

నార—సర్వాశ్రమోపకారులగు మీపంటి గృహస్థులను నిస్సహలైనను మా వంటివారు చూడవలసినదే.

హిమ—తమరు సెలవిచ్చినది యనుగ్రాహ్యమేషయము.

నార—అనుగ్రాహకు ననుగ్రాహ్యతయందు సందేహ మేమన్నది? మఱియును బుద్ధ్యామివగు నీవు మాకు ద్భానీయఁడవే. ఎందుచేత ననఁగా—

పార్వతీసర్వణయనాటకము

ఆ. వె. సర్వలోకమాన్య జాహ్నువి మునుశంభు

శిరః డిగ్గి నీదు శిఖర మవలఁ

జేరె న నెడుమాటచేతనే గద నేఁడు

భువనపావనియయి పొగడ నెగఁగు !

౧౭

హిమ—తమయాజ్ఞానువర్తియగు నేనకుని మీరీలాగున నతిస్తోత్రము నేయనేల ?

నార—ఆ. వె. నిరుపమానరూపనిలయ తిర్వ్యయసుతల్

కలరు నీకు గంగగౌరియునన

హిమ—ఇది నిజమే.

నార— . అందుఁ బ్రశమమున్నెయనురూపకమణుఁగాఁ

బడసె సుగుణరాశి వారిరాశి.

హిమ—ఇది కలదు.

నార—నీరెండనకుమారికి నెవరి నుద్దేశించినావు ?

హిమ—మహాత్మా ! ఈసంగతి నేఁ చొరెంపుదు నామనసు మిక్కిలి యనుతాప
నొందుచున్నది.

నార—ఆ. వె. నాగలోకమందు నాకలోకమునందు

మర్త్యలోకమందు మావధూటి

కర్తానకుఁడు దొరకఁ డాజగత్త్రయభర్త

భర్తకాదుఁడె ధవద్దుహితకు.

హిమ—అదియును మీరే నెలపీయ సమర్థులు.

నార—(తనలో) ఇతనికిఁ జంద్రమాళిమాటఁ జెప్పక సామాన్యవచనములచేత
శ్చెబుచ్చెదను. (ప్రకాశముగా) ఈయర్థమును దివ్యదృష్టితో మేము దూచినారము.

ప్రసాదానినః—నీకూతుఁడు విశ్వాధిపఁడైన యొకవరునిఁ బడయఁగలదు. ఇట్టివాని నని విశే
షించి కనుఁగొనము.

హిమ—విశ్వాధిపఁ డనుమాటమాత్రముచేతనే ధన్యుడనైతిని.

నార—ఆ. వె. నీతనూజ తొంటినీదునోములపండి

యవని నంతరించునాదిశక్తి

నిరుపమానరూపనిధియైన యీబాల

నితరకన్య లట్టు లెంచవలదు.

౧౮

ందుచేత నీకొనూరై యెవనితో యొకనికి నీయఁదగినదికాదు.

హిమ—నేను తమయానతి దాటును.

నార—మీయభ్యుదయమునిమిత్త మింకొకహితముఁ గూడ నించుక నే నుప
దేశించుచున్నాఁడను. ఏదనిన—

ఉ. ఎవ్వఁడు తాల్చు నీభువనమెల్లను దూషము తెన్నిదింటిచే
నెవ్వనిలోచనత్రితయ మేర్పడె వెల్లులు మాటిచేతనే
యెవ్వఁడు దేవతల్లలుగ నెందఱో యీశ్వరశబ్దవాచ్యుడౌ
నవ్విధుమాళి నీచాయలందుఁ దపంబొనఁడు నితఁ టీన్.
హిమ—అది! జమే.

౧౯

నార—అందుచేత స్వయముగ నీయొద్దకువచ్చిన యాయందు శేఖరు నేదోయొక
పూజచేత నేవింపుము.

హిమ—మహాత్మా! ఆపూజ యేమో తమరే సెలవిండు.

నార—అనుకూపసఖీజన రివృత యగునీకూతుఁ గౌరినిఁ బిలిచి ‘సమిధలు,
దర్భము, దూర్వాంకురములు, బూవులు సమర్పించుదుఁ జంద్ర శేఖరుని నేవింపు’ మని
నీవు పనుపుము.

హిమ—అలాగున నే చేయుదును.

నార—(తనలో) విత్తనము నాటబడినది. చేయఁదగినపనియు, సామాన్యవృత్తి
చేత నెఱిగించితిని. అందువలన వచ్చినట్లే యరిగెదను. (ప్రకాశముగా) హిమవం
తుడా! మేము చెప్పినట్లు తప్పక చేయుము. (అని యాకాశమార్గమున నిష్క్రమించు
చున్నాఁడు.)

హిమ—(దూచి)

తే. గీ. పట్టపగటియందును దనుప్రభలచేతఁ
బండువెన్నెల లిక్కలఁ బర్వజేసి
యరుగుచున్నాఁడు దివమున కనఘనూరి
మానివిభుఁడు రెండవచందమామవోలె.

౨౦

దేవీ! మునివదనమును విన్నావుగదా?

మేన—విశ్వాధికపురుషుఁడు నాకుండగు ననుమాట విన్నాఁడను.

హిమ—(తనలో) విశ్వాధికుఁ డనుమాట జాతివిడుచుటబట్టియుఁ జేయఁదగిన
పని నుపదేశించుటబట్టియు మాయమ్మాయికిఁ జంద్ర శేఖరుడే వరుడనుట నూచింపఁ
బడుచున్నది. (ప్రకాశముగా) నా దోపదిష్టమైన యిందు శేఖరపరిచర్యను చేయుటను,
గునయమ్మాయిని వియోగింపఁ బ్రియత్నింశము.

(అని యండఱును నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

ఇది ప్రథమాంకము.

ద్వితీయాంకము.

—o—o—o—

[అంతట వాసంతికయను వనజేవత పరివేశించుచున్నది.]

వాసం—వాసంతికా! తపోనియమమునందున్న చంద్రశేఖరునకు నందనవనము నుండి పూజాపుష్పములఁ దీసికొనిరమ్మ, అని నందీశ్వరునిచేత నే నాజ్ఞాపింపఁబడితిని అందుచేత నందీశ్వరుఁ డాజ్ఞాపించినట్లు లాకాశమార్గమునఁ జని నిజసౌరభముల దిగంతముల వెదజల్లు కల్పద్రుమకుసుమములు కోయటకు నందనవనమున కరిగెదను.

(అని యాలాగునఁ జేయుచున్నది.)

(అంతట రంభ పరివేశించుచున్నది.)

రంభ—తారకాసురబంధీగ్రహణసాధ్వసశఃకితలగు నచ్చరలు మహామేరుగుహలలో డాగియున్నారు. నేనో కుబేరనందనుడగు నలకూబరుని విడిచి క్షణమైనఁ బ్రాణములు నిలుపఁజాలను గనుక వానియొద్దకుఁ జనియెదను. (అని దిగుచున్నది)

వాసం—(రంభను జూచి) ఓహో! ప్రియసఖి రంభ వచ్చుచున్నది! ఆమెదగ్గఁ జనుఁ బోయెదను. (అని యట్లుచేయుచున్నది.)

రంభ—అహో! హిమవత్కటకవాసినియగు వాసంతిక యిదిగో! ప్రియసఖికి మంగళము.

వాసం—ప్రియసఖీ! యిక్కడి కేలవచ్చితివి?

రంభ—తారకాసురుఁడు చెఱపట్టనను భయమున శంకించుచు నచ్చరలు మేరు పర్వతగుహలలో డాగియున్నారు.

వాసం—నిజమే, వాడంతటి దుష్టశీలుఁడే.

రంభ—కుబేరనందనునిఁ జూడక నిమిసమును జీవమును నేను నిలుపఁజాలనని పీవె చక్కఁగా నెఱుఁగుదువు.

వాసం—అది మునుపే యెఱుఁగుదును. మీ యిరువుర యన్యోన్యానురాగమును బ్రసిద్ధమేకదా.

రంభ—తీయకొల్తుని వింటినుండి యెడతెగక బయలువెడలు నమ్ములు పీడించు హృదయముఁ గలిగి, నెచ్చెలులతోఁ జెప్పక నలకూబరునిఁ జేరఁ బోవుచు మార్గనశమున నిటు వచ్చితిని.

వాసం—అట్టి యనురాగమున కిట్టివ్యాపారము తగును.

రంభ—ని వెక్కడి కరుగుచున్నావు?

వాసం—నిత్యానందనిజస్వరూపుఁడు, లోచనమాత్రబాహుఁడు నగు భగవంతుఁడగు నీలఁగోపితునకుఁ బూజాపుష్పములను నందనవనమునుండి తెమ్మని నందీశ్వరుఁడు నాకానతిచ్చెను.

రంభ—ప్రియసఖీ! అక్కడి కొత్త వృత్తాంత మేదైన నున్నదా?

వాసం—మఱి యేదియును లేదు. కాని తండ్రిపక్షపున నెచ్చెలులతోఁ గూడఁ బార్వతి దినదినము వచ్చి మహాదేవు నారాధించుచున్నది.

రంభ—ఆరాధనకు ఫలమేమి?

వాసం—పర మేశ్వరప్రసాదమే.

రంభ—బాగున్నది. అయిన నీవు ప్రస్తుతకార్యమును జేయఁబొమ్ము. నేనును సంకల్పించుకొన్న కార్యమును జేయఁ బోయెదను. (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)
ఇది విష్కంభకము.

[అంతట నిజనస హుంతుప యనఁ గూర్చుండి మహేంద్రుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

మహేం—(మంటపద్వారముఁజూచి) ఓరీ! యెవఁడురా యక్కడ?

దేవనంది—(ప్రవేశించి) దేవా! యిదిగో వచ్చినాడను.

మహేం—నేఁడు మహాకార్యము నాలోచింపవలసియున్నది గనుక బృహస్పతివారినిఁ దక్కఁ దదితరులను లోపలఁ బ్రవేశపెట్టవలయు.

దేవ—చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

(అంతట బృహస్పతి ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

బృహ—(ముందుఁజూచి) ఏమిది! ఈమహేంద్రుఁడు వివిక్తాస్థానమంటపమునం దున్నాఁడు! ఓహో!

శా. కామం గన్నులఁ గొన్నిటం దళితరక్ష శ్రేణియావజముం

గామం గొన్నిట లేతనవ్వొలయుస్వర్గస్త్రీయుఖాంభోజము

ల్లామం గొన్నిట నమ్రసేవకనమస్కారంబు లిట్లుండి క

న్పించు న్నాకు సహస్రనేత్రుఁ డెదుట జింతించునట్టు ల్మది.

కాబట్టి యీతని సమీపించెదను.

(అని యాలాగునఁ జేయుచున్నాఁడు.)

మహేం—(బృహస్పతినిఁజూచి) ఇందు దయచేయుఁడు.

బృహ—మంచిది.

(అని భద్రాసనాంతికమునఁ గూర్చున్నాఁడు.)

దేవ—(ప్రవేశించి) దేవా! దేవదూతయగు దేవలుఁడు తనదొక మనవి యున్న

దని విన్నపముఁ జేసికొనుచున్నాఁడు.

మహేం—అటులయిన వాని నొక్కని రానిమ్ము.

(అంతట దేవదూత ప్రవేశించుచున్నాడు.)

దేవ — ఈపంభువు బృహస్పతితో నేదియో యాలోచించుచున్నాడు. అయిన నాతనిదగ్గఱకుఁ బోయెదను. (అని సమీపించి) దేవరకు జయగుఁగఁగాక.

మహేం — దేవలా ! విచారించుచున్న వానివలెఁ గనబడుచున్నా వేమి ?

దేవ — తారకాసురుని యాక్రమణము గాక మాకు వేఱు విచారకారణ మేమున్నది.

మహేం — ఇప్పుడు కొత్తయపరాధ మేమున్నది?

దేవ — పాద్ముమీఱిన యసురపీఠము దేవవారితో నెట్లు మనవి చేయుదును ?

మహేం — దేవలా ! భయపడక వాంఛ ముద్యమమును జెప్పు.

దేవ — చెప్పుచున్నాడను. వినుండు.

చ. అమరనదిం జరించు కనకాంబుజము లెక్కించి మా కభీ

ప్తములకు నందనక్షీతిజపంతతుల న్మోడలంటఁ ద్రుంచిఁ కా

మ్యముల నొసంగు నేర్పుగల మా సురధేనువు కొంగిలించి హా !

(అని సగముచెప్పి యూరకున్నాడు.)

మహేం — అవశిష్టముఁగూడఁ జెప్పుము.

దేవ — అమరసతీకచగ్రహణ మాపయిఁ జేయఁ దలంతు రాఖిలుల్.

మహేం — కులిశసహాయ మగు మద్బాహువు జాగరూకతతో నుండ నీకొంత సందేహ మెందులకు ? చూడు —

ఆ. వె. నముచి బలుని వృత్తు నామావశిష్టులుఁ

గా నొనర్చి గిరులగఱుల నఱికి

జగములెల్లఁ బ్రోవఁజాలు నా కిపు డడ్డు

వచ్చెఁ దారకు నడ బ్రహ్మనరకు.

అయినను గొన్నిదినములలో దానికిఁ బ్రతిక్రియ కాఁగలదు. సముచితకార్యములఁ జేయుటకు నీవు పొమ్ము.

దేవ — చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

మహేం — ఆచార్య ! ఇటుపిమ్మటఁ గర్తవ్యమేమి ?

బృహ — ఇంతకుఁ బూర్వదినమందే తారకాసురుని యాక్రమణమును సహింపక దేవతాసభతోడఁగూడ మేము భగవంతుడగు పద్మసంభవునియొద్ద కరిగి యక్షగఁ ఁదారకాసురుఁడు కుమారస్వామిచేత, గాక శధితరులచేతఁ జూపఁడు. అనిజన్మము

నీకు కుపాయ మిది —

తే. గీ. మంచునులసానవునఁ జంద్రమాళి నేఁడు
చేయుచున్నాఁడు తపము నిశ్చింతతోడ
నేయుపాయంబుచేనైన నీహృదయమునకుఁ

గలుగుఁగాత మక్కువ యద్రదకన్యమిద.

౪.

అనంతరము తదుర్ధయులకు జనియించు కుమారుడగు నేనానిచేత మీ మనోరథసిద్ధి కాఁగలదు" అని యవ్విడించి యానతిచ్చెను.

మహేం—గిరీశుఁడు గిరిజ నేలాగునఁ బ్రగ్రహించును. పిమ్మట వారికుదయించు కుమారుఁ డెన్నఁడు మన మనోరథమును సిద్ధింపఁజేయును.

బృహ—మహాత్ములపలుకులు నిర్ధకములు కావు.

మహేం—(జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొని సంతోషముతో) విడించి యాజ్ఞాపించిన మన కార్యము నంగీకరించినదియుఁబోలే తండ్రిపనుపున నెచ్చెలులం గలసి పార్వతి ప్రతి దినమును వచ్చి భగవ తు నిందు శేఖరుని నేమించుచున్నదని రంభముఖమునుండి వింటిని.

బృహ—అట్లయిన మనకోరిక సిద్ధించినదే.

మహేం—ఇంతమాత్రముచేత నేనా?

నీ. అతిమంజులమ్ములై యానందకరము తొనప్ప న్నరోంగనల వాక్యములచేత
వీసులకొనలందు విశ్రమించుచు నున్నచారు కటాక్షవీక్షణలచేతఁ

జేలువారు పలరాజుచేఱకుసింగుణు లట్లు మొదలంట వంగినబొమలచేత

జాతినపయ్యెద సవరించుచో బాహుకమనీయకంకణకన్యముచేత

మాటిమాటికి నప్పరోసుండఁటంబు

సలుపు తాదృశవిభ్రమసమితిచేతఁ

గలఁకనొకయింత మనమునఁ గాంచనట్టి

మానిరత్నంబు సుమి చంద్రమాళియనఁగ.

౫

అనింతనీయుఁడు, నధికానంద సుందరుఁడు, సనాదినిధనుండు, ననంజన్ముఁడు, నగుణక్రియ రిషునగు తన్నుదాఁ నిజాంతర్నేత్రమున సాక్షాత్కరించుకొని సముపసంహృతాఖిల ద్వైతకల్పవావికల్పమును, స్వతంత్రకర్తయు, చరాచరగుఁడు నగు నా చంద్రమాళి పశికరణమునందు గౌరీపరిచరణ మేపాటిది?

బృహ—మహాత్మా! తక్కిన యువతులవలెనే యీమెను దలఁపకుము. ఎందు చేతననఁగా:—

తే. గీ. హూయలు దళితాత్మ నెమ్మేనియొఱపుఁ గల్గి

మనను హరియించు నొకవింతమహిమఁ గల్గి

యలరుచున్నది చుమ్మి యాయది కన్య

యలరువిల్తుని సమ్మోహనాస్త్ర మనఁగ.

మహే—(సంతోషముతో) అలరువిలుతుఁ డను నుపాధ్యోతముచేత నాతఁడే యాయుమామహేశ్వరులనుగూర్చి సమర్థుడని నాకు జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

బృహ—(సంతోషముతో)

తే. గీ. జగములను మూటి శాసింపఁ జాలునట్టి

మీమనీష యూర్జితమాచు మెఱయుచుండుఁ

గరము శాంతికపౌష్టికకర్మములనె

యేమరక నిల్చు మాబుద్ధి యెల్లయెడల.

ఎందుచేత నన, నాబుద్ధియు నీయాలోచన వైషమ్యగడయ్యె. కావున సత్వరమకామని బిలువనంపుము.

మహే—(మంటపద్వారమునుఁ జూచి) ఓరీ! యెవఁడురా యక్కడ ?

దేవనంది—(ప్రవేశించి) దేవా, యిదిగో వచ్చినాఁడను.

మహే—దేవనందీ ! శీఘ్రముగాఁ గామునిఁ బిలుపుము.

దేవ—చిత్తము. (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

[అంతట రతివసంతులతోఁ గాముఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

కాము—మిత్రుఁడా, వసంతుఁడా! ఏమి యిది యకాలమునందు స్వామియగు మహేంద్రుఁడు పిలువ నంపినాఁడు ?

వసం—నే నిట్లని తలంచుచున్నాఁడను.

చ. మఱివఁగ రానినేరమున మానిని యెవ్వతెయో మనస్సునం

జిఱచిఱలాడి తన్ను నిరసించుట రోసముఁ జెంది తానె క

మ్ముఁ బతిమాల నోడి యభిమానవశమ్మున నేఁ డితండు నీ

కఱకగుమోహనాస్త్రమునఁ గాంతమనిం గరఁగింపఁ జూచెడున్.

కాము—అందఱమును దగ్గఱకుఁ బోవుదము. (అని సమీపించుచున్నాఁడు.)

మహే—(దూచి సంతోషముతో) —

ఉ. హుమ్మని ముజ్జగంబులను నోరువఁగాఁ దగి మోయించంచరీ

కమ్ములబారు నారి యయి క్రాలెడువిల్బుజమందు మోపి మో

హమ్మున ముద్దులొల్కెడు ప్రియాస్యముఁ జూచుచు మెల్లమెల్ల మి

త్రొక్మాగు నవ్వసంతుఁడును దా నిటె వచ్చెడుఁ బచ్చవిల్తుఁడున్.

(కాముఁడు రతివసతులతో సమీపించి చాపగర్భ మగునంజలితో

విలాసముగాఁ బ్రణమిల్లుచున్నాఁడు.)

మహేం — (పీఠాంతికమున జేతితోఁ జూపుచు) మిత్రుఁడా ! కాముఁడా !

ఇక్కడఁ గూరుచుండును .

(కాముఁడు రతి వసతులతోఁ గూరుచున్నాఁడు.)

బృహ — ఓయీ, పూజనీయుడవగు నిన్ను మహేంద్రుఁడు మన్నించుట
మిగులఁ బొసఁగియున్నది.

కామ — (దోసిలియొగ్గి)

చ. దొరవయి మజ్జగంబులకు దోర్బలధుర్యుడ వైననీకు ని

ర్జరకులనాథ నావలనఁ జక్కబడంగలకార్య మేది సు

స్థిరమగు నైజతేజమున దిగ్విలయంబులు వెల్లఁజేయుభా

స్కరుఁ డొక చిన్నదివ్వెఁ దనకాంతులు చాలక కోరబోవు నే. ౧౦

బృహ — అలాగనవద్దు.

తే. గీ. మాన్యచరిత యలోక సామాన్యచాప

పాండితి ధరించినట్టి నీబాహు నొకఁడె

వెతలనన్నిఁటిఁదీర్చి యీవిబుధవితతి

కార్య మఖిలమ్ము సాధింపఁగలదుసుమ్ము. ౧౧

మహేం — మిత్రుఁడా ! కాముఁడా !

తే. గీ. అచ్యుతునిచక్రమున కసాధ్యమగు నెద్ది

పడను మెఱయునాపనికి దుర్వార మెద్ది

యాపనియె తీరు నీపువ్వుటమ్ముచేత

నోహూనీవెంత భుజబలాఢ్యుడవొకాని. ౧౨

కామ — (గర్వముతో) ఎవ్వఁడు నీకు సాపత్న్యము నాచరించుచున్నవాఁడో.

యాతఁడు.

క. మునియైన దనుజుఁడైనను

మనుజుడయిన ముగ్ధచంద్ర మౌళియె యైన

విను మమరాంగనలకటా

క్షుబరీక్షణశృంఖములఁ గట్టంబడెను. ౧౩

మహేం — (బృహస్పతియొగముఁ జూచుచున్నాఁడు.)

బృహ—ఓయీ, కాముడా! మగ్ధచంద్రమాళియని చరమార్థముగ నీచేత నెవ్వఁడు పరిగణింపబడియో నాశంకరుఁ డిప్పుడు మంచుకొండచరియలమీఁద నిరతి శయశీతలాంతఃకరణం దై తపముఁ జేయుచున్నాఁడు.

కాము—తరువాత. తరువాత.

బృహ—సౌభాగ్యమయమగు సాలభిజికయుఁ బోతె, కిగ్రహమును దాల్చిన సౌందర్యదేవతయో యన సఖీజనపరివృతయై తండ్రిమానతిఁ బార్వతి యిపు డాశీవుని సేవించుచున్నది.

కాము—తరువాత. తరువాత.

బృహ—వారికలయికయందు దేవతలకు మహాకార్యసిద్ధి కలదు. అదియును నీ సహాయము సే కొరుచున్నది.

కాము—(తనలో) తనశక్తి నెఱుంగమి నరుల కాత్మనాశముఁ దేచ్చునుగదా. ఎందుచేతనన, నాత్మశాఘాపరాయణుల బరమేశ్వరుని సామాన్యసిగ్గాఁ బరిగణించితిని.

వన—(తనలో) అనుచున్న దొకటి జరగిన దొకటి.

తే. గీ. తీవియల్ కమ్మనమ్ముఁ జేవోయిఁ బూని

యేచి యబలలలోఁ చెడునీతఁడెచట

విపులలాలాటనయనాగ్నివిస్ఫులింగ

భస్మితపురత్రయముఁ శూలపాణియొచట.

రతి—అయ్యో! ఖండపరశుఁడు జయింపఁ దగినవాఁ డనుటచే మాకుఁ గడు ననిష్టము మూఁడినది.

కాము—ఐనను బరిజయలలోఁ గను నల్పుఁడనగు నావలనఁగూడ దేవతలు కార్యము నపేక్షించుచున్నారు గావున నే నాత్మనాశనకముకైన నొడంబడి యీకార్యము నెరవేర్పఁ బ్రియత్నించెదను.

మహేం—తే. గీ. ఈవు సమ్మోహనాస్త్రంబు నెక్కువెట్టి

నిలుతువేని నిబ్బరమెల్ల నేలఁ గలిపి

మురువు దళుకొత్తుగిరిజనెమ్మొగమువంకఁ

జూడకుండఁగ నాచంద్రజాటు తరమె?

౧౫

అందువలన నీచిన్న కార్యమునుగూర్చి నీవు సందేహ మొందవలదు.

కాము—తే. గీ. ప్రియము లైననుఁ బ్రాణము ల్విడుచువాఁడ

నీ యమరకార్యమునిమిత్త మిప్పు డేను

జగతి నుపకారు లమలయశశ్శరీర

మంది మృతజీవు లగుచుందు రనిఘచరిత.

౧౬

కావున దేవర యెట్లు సెలవొసఁగిన నట్లు జేయువాడ.

మహేంద్రుడును, బృహస్పతియు — (చేయెత్తి)

మ. కలుగుం గావుత నీమ మంగళ మమోఘశ్రేయసు ల్లూర్పు ది
వృలయాశీస్సులు పోవు నిన్న శరముతో బుంఖాన పుంఖోదయం
బులుగా నీ భుజశక్తి మిమత యశంబు నెల్లు లోకత్రయి

ఫల మొందించు స్వతంత్రకర్త విధి మావాంఛక గృహపూర్ణుడై. ౧౭

(కాముడు రతివసంతులతో శంకించుచు నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

మహే—ఆచార్య! బ్రహ్మ యాదేశమున కనురూపముగ గార్యము మనచేతనే
చేయఁబడినది. కార్యసిద్ధిగూర్చి యదృష్టము కలసివచ్చునని తోచుచున్నది.

బృహ—ఔ నది యట్లే.

మహే—స్థాణ్వాశ్రమసమీపమును గూర్చి చుచున్న కాముని యనంతర
వృత్తాంతమును దెలిసికొనుట కెన్ననినైన నంపఁగ్రయత్నించెద.

బృహ—నేనును బ్రస్తుతకార్యసిద్ధికిఁ గులదేవతలఁ బార్థింప నరిగెదను.

(అన నందఱును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

తృతీయాంకము.

(అంతట మహేంద్రుడును బృహస్పతియుఁ బ్రవేశించుచున్నారు.)

మహే—ఆచార్య! కాముఁ డెట్టి బాణసాధనమునైన ఖండిపరశుని లోఁ
బలుచుకొనునా, లేక సంవర్తనసమయదినకరదుర్నిరీక్షుండైన యమ్మానిం దేటియైనం
జూడఁజాలక పాటినచ్చునా? అట్లు గావన్న గోపాంధకాదీచేతస్కుండైన యతని
ఫాలన యనఁలంబునను బురోడాశ మగునా? ఎట్లు కాఁగలదో తెలియదు. (ఎడమ
కన్న గురుటను సూచించి శంకతో)

తే. గీ. అదరుచున్న దీయెడమకన్న క్కటకట

యమరకార్యంబు నేభంగి నైనఁజెలుప

సిద్ధముగనున్న విధిపాసుచెయిదములను

ః దితముగనాను నెఱిఁగించునదియఁబోలె.

బృహ—అమంగళము ప్రతిహతమగుగాక. దేవా ! ఈశకునముచేతఁ దద్వృత్తాంత మెఱిగినయొకఁ డిటు వచ్చునని తోచుచున్నది.

(అంతట నారదుఁడు పఁవేళించుచున్నాఁడు.)

నార—మహేంద్రునియానతిని స్థాణ్వాశ్రమమున కరిగి యచ్చటివృత్తాంత మఖిలమును జెలిసికొని వచ్చితినిగదా. అందుచేత నీతని సమీపించి యచట నెలకొన్న యుదంత మంతయు నివేదించెదను. (అని నడచుచున్నాఁడు.)

మహేం—(చూచి) ఇదిగో మహాతీవల్లభుఁ డగునారదునియే యిటు వచ్చుచున్నాఁడు. అతనికిఁ బీఠము వేయఁబడుగాక.

[బృహస్పతి పీఠమును వేయ నారదుఁడు గూర్చున్నాఁడు.]

మహ్మం—(వోసిలియొగ్గి) వేఁపులకోరిక మంగళమో యమంగళమో నెలవిండు

నార—మొదటినుండి యంతయుఁ దేఁపుదును వినుండు.

మహేం—సావధానుడవైనై యున్నాడను.

నార—అట్లు దేవకార్యమునిమిత్త మరుగుచున్న మస్మిభుని, వృత్తాంతమును జెలిసికొనుతలఁపున మీయాజ్ఞానుసారముగఁ దిరస్కరణీవిద్యచే వెంబడించితిని.

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—అటు స్థాణ్వాశ్రమముఁ జేరి కాముఁడు వసంతునితో నిట్లనియెను.

మహేం—ఏమని ?

నార—“మిత్రుడా ! ఈహిమవన్నగరప్రాంతకాంతారములయందు నీవు విజృంభింపుము ” అని.

మహేం—తరువాత నాతఁ డేమి చేసెను ?

నార—చ. పెరుచన గండుఁగోయిలలపిండులఁ గూయఁగఁ జేసి నల్లెన
లమలయ సమీరకందళములం దల లెత్త గఁ జేసి తోన పు
వ్విలుతునిబాహుగర్వమును వేయిమడుంగులు పెంచి యాహిమా
చలవనభూములం దటు వసంతుఁడు కోయని యార్చి రేఁగినన్. ౨

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—తే.గీ. మస్కవను గండుఁగోయిల ల్మగువ లాసఁగు

తియ్యమామిడిచిగురుల తేనెఁ గోరి

మనసుఁ గరఁగించుపంచమధ్వనులచేత

నించువిలుకానిగరువంబు మించఁ జేసె,

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—తే.గీ. ఊపి చందనభూజంబు లొక్కకొంత
మంచియేటియలలఁ గొంగిలించి కొంత
తమ్మిపూదావఁ గొని కొంత తారసిల్లె
నల్లనల్లన మలయంపుఁ జల్ల గాలి.

౪

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—మ. తలిరుట్టాల్చె రసాలము స్సఖులసూస్త స్పర్శము ల్వాసియు
నల్లకంఠీపదతాడనం బెడలియుం గంకెలి పుష్పించెద
త్కలగాఁముఁ దొఱంగియుం దొడిగె మొగ్గలొక్కరటు తేక్కిసరా
ల్వలపెచ్చం జవరాంకుర కల్లుమియమంహం బల్లంచె న్నెసన్.

౫

మహేం—తరువాత తరువాత.

నార—ఉ. తుమ్మెదనారి యెక్కిడినతుంటవిజం గ్రహియించి తేలగ
ర్వమ్మున మంచుకొండపయిఁ బంచశరుండటు లెక్కియార్వఁ బా
రమ్మును మీఱి యట్టి దనరానివికారమొకండుఁ జెందె మో
హమ్మునఁ జిక్కి స్రుక్కి ప్రిణయాధికత నిమిగ్నములన్నియున్
మహేం—తరువాత తరువాత.

౬

నార—వేయేల ?

ఉ. ఆదిమందుఁ దద్వివమునందు వసించెఁగువారిలో మమ
త్వాదుల గెల్పునమ్మునులకైనఁ గాలతలయందు ధైర్యమ
శ్యాద నలించునట్టులు మహత్తరమోహపయోధాన మెం
దే దరిలేక ముంచె జగమెల్ల త్తణత్తణ పేమిచెప్పదున్.

౭

మహేం—ఈవిధమున సకలజనవికారయొ యాపలపువెల్లి చెలఁగుచుండఁ
గాముఁ డేమిచేసెను;

నార—ఆకాముఁడు రతివసంతులననవెంటరా నున్నతదేవదాసుఖండమండపము
నందు తలొక్కువర్తము పఱచిన చలువజౌలయగుఁడైనఁ గూరుచుండి యంతర్ముఖ
నిహితచిత్తవృత్తియు, నభ్యంతరపవననిరోధనిశ్చలాననుండు, నాసాగ్రనిహితపక్షా
క్షీధానము నయి నిస్తరఁగ మగురెండనసముద్రముం బోలు నాయందు శేఖరుం గనుం
గొనియె.

మహేం—తరువాత? తరువాత?

నార—అనంతరము భగవంతుండగు నీలలోహితుండును జ్ఞాననేత్రముచేత జ్ఞాన
స్వరూపుడగు తన్ను సాక్షాత్కరించుకొని, పర్యంకబంధమును వదిలి సమాధిని
జూలించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—కాముఁడును వాని సందర్శనముచే గరతలమునుండి విల్లు జాటిపడుట యు నటమీఁదఁ జేయఁదగినపనిఁ జేయఁజాలక చిత్తరుబొమ్మనలె నొక్కక్షణ మూర కుండెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—మ. కృతవాసంతలతాంతభూష యగుచు శ్రీకంఠ నర్సింప నా క్షీతిభృత్కన్యక యంతఁబోన నరుదెంచెం గన్యకామండలాం చిత్రయై యాతనియున్న చోటికిఁ దప్తశృంగారపీఠాధిదే వత యొయ్యారము సోరు నచ్చుపడఁగాఁ బ్రత్యక్ష మైనట్లుగన్.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—పిచ్చుట నాపంచబాణుఁడు పట్టుదొరకినవానివలె నిట్టూర్పు నిగిడ్చి దృష్టి కెదురుగాకుండ నాతని వెనుకకుఁ జని యదనుకొని కెదురుమాచుచుఁ బొంచి కూరుచుండెను.

మహే—తరువాత?—తరువాత?

నార—పార్వతియు సుఖోపవిష్టుఁడగు నాయప్తమూర్తికిఁ దన యష్టాంగములు నేలఁ దాఁకునట్లు నమస్కరించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—అనురూపవరునిఁ జేపట్టుమని యామె నాచంద్రమాళి దీవించెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—తరువాత నాక్షణమునందే యిదియే సమయమని యామదఁడు సమ్మోహనాస్త్రమును వింటఁ దొడిగెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—చ. చెలువగు మందహాసరుచిచే వికసించిన చెక్కుటద్దము

ల్లల యుమమోముదమ్మి శితికంధరుఁ డొక్కటఁ జూచెఁ జూచిన

శ్వలఁదియు మైగగుర్పొనున వెల్లడినేయుచు భావమెల్ల సి

గ్గళము ముఖేందుబింబము బయల్పడ నించుకనిల్చెఁ జెంగటన్.

అంతట భగవంతుండగు ముక్కంటి మనోవికారమును దపోబలముచే నిరోధించి తత్కారణము నరయఁగోరి నలుదెసలం బరికించి చూచెను.

మహే—తరువాత? తరువాత?

నార—చ. కనియె రుద్రుఁడు చంచరీకగుణ మాకర్ణాంతము న్లాగి మో

ఖాన మస్త్రంబు ధనుస్సునఁబొడిగి ప్రత్యాల్ఘపాదంబునన్

ఘనపూర్వాంగము వంచి ముందుకు భుజాగర్వంబు దీపింపఁగఁ

దనమేనుం గుఱిచేసి యేయుటకుఁ బొంత నిల్చుపూవిల్తునికొ.

౧౦

మహే—(భయముచే) అవశిష్టమునుగూడఁ జెప్పఁడు.

నార—అనంతరమ న మహాకపితుఁడైన శూలపాణి ఫాలలోచనమునుండి జ్వాలా వళి యనెడు జటలుగలయగ్ని బ్రహ్మాండము నంతను మ్రింగఁదలఁచిన ప్రళయకాలా నలమువలె విజృంభించి బయలువెడలెను.

మహే—(దుఃఖముతో) ఇంకమీఁద నేమిచెప్పదురో కదా.

నార—ఆపురారాతినయనానలమునకు నామదనుఁడు మిగుత యయ్యెను.

(మహేంద్రుఁడు మూర్ఛిల్ల నారదుఁ డూఱడించుచున్నాఁడు.)

మ—(ఊఱడిలి) హా! భువనరమణీయ! పుష్పబాణా! హా సకలజనానందనా!

పురందరునిమిత్రము ప్రాణములు విడిచితివిగదా.

బృహ—దేవా విషాదము నొందసము. కాఁదలఁచినది కాకనూనదు. కానిమ్ము

మ—రతి యేమిచేసినది?

నార—రతియును మోహవశయైనది.

మ—వసంతుఁ డేమిచేసెను?

నార—చెలికాఁడుగు వసంతుఁడును మోహవశుడయ్యెను.

మ—అట్లు మూర్ఛితులగు రతి వసంతు లేమిచేసిరి?

నార—రతియుఁ దనకన్న మున్నూఱడిల్లిన వసంతుఁడు దన్నాశ్వాసింప నతి కష్టముమీఁద నెట్టెట్టే చైతన్యము నొంది యెదుటఁ బరువపవనవికీర్యబాణపాంసు పటలమై భసితమయమై పురుషాకారముతో నున్నచుగనిమేను బిగ్గఁగొఁగిలించుకొని—

తే. గీ. కడచి చనరాని తీవ్రశోకమునఁ గుంగి

ప్రియవిరహిణియకాలసుముకి పెంటివోలె

నార్త నాదయై విలపించె నంబుజాక్షి

నెడఁదచన్దోయి కన్నీటఁ దడియుచుండ.

౧౧

మ—తరువాత తరువాత.

నార—తదనంతరము హానాథ! హానాథ! యని విలపించుచున్న రతి నశరీర వాణి యిట్లని యూఱడించెను.

“తే. గీ. విడువు నెవ్వగ నిపుడు పూవిలుతురాణి!

కడచు నెవ్వఁడు విధినియోగము? ధరిత్రిఁ

గ్రమ్మఱ జనింపఁగలఁడు నీపాణివిభుఁడు

హరుఁడు పార్వతిఁ బెండ్లాడునవసరమున.” అని

౧౨

మ — (ఊటడిల్లి సంతోషించినట్లు)

తే. గీ. భగ్నమయ్యను నాకోర్కె ప్రభమమందు

మొలకలెత్తెడు గ్రమ్మటముమృతముగ

కాటుచిచ్చున మోహయ్యఁ గారునుబ్బు

తడుప వెడియఁ జిగురెత్తురువువోలె.

౧౩

బృహ — దేవా! యశరీరవాణి సత్యమయిదియే. సర్వవిధముల చేతఁ గాముఁడు పురస్కృతము నొందఁగలఁడు.

మ — తరువాత నేమిజరిగినది.

నార — అతికష్టముమీఁద నూటడించి రతిని సమానదుఃఖుఁడైన వసంతుఁడు తన యిలు నేర్చెను.

మ — అట్లు కాముని గభావ శేషునిఁ గానొనర్చి కాలకంఠుఁ డేమిచేసెను.

నార — స్త్రీసమీపమును విడుచునిచ్చితో నాధూతేశ్వరుఁడు భూతగణసమేతముగా నంతర్ధానము నొందెను.

మ — పార్వతి యేమిచేసినది?

నార — తే. గీ. వచ్చి గిరిరాజు సందిటఁ గుచ్చియెత్తి

మూర్ఛపడి కన్నదమ్ములు మూసికొనిన

కన్న కూతును గౌరినిఁ గనికరించి

యల్లనల్లన నూరార్చి యిలు నేర్చె.

౧౪

మ — మహాత్మా! నారద! జనఁదగినది వింటిని. ఇటుమీఁద మీరెందరిగెదరు?

నార — ఈవృత్తాంతముఁ గ్రమ్మట సత్యలోకనివాసియగు చతుర్ముఖునకునివేదింప బోయెదను.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

[అంతట రంభ ప్రవేశించుచున్నది.]

రంభ — (తనలో) కుచేరభవనమునుండి వచ్చుచు నే నోషధిపరిష్కరమునందు విన్న వృత్తాంతమును స్వామియగు మహేంద్రునకు విన్నవించెదను.

(అని నకుచుచున్నది.)

మహేంద్ర — (నూచి)

ఆ. వె. చంచలతను బాంఘచంచలాలత వోలె

దిగ నేర్పుపూవుదీని వోలె

మూర్తిమంతమైన మోహవిద్యయుఁ బోలె

నరుగుదెచు నీమృగాక్షి యెవలె.

౧౫

(నిద్రాపించి) ఇది రంభగదా.

రంభ — (సమీపించి) స్వామికి జయమగుఁగాక! జయమగుఁగాక!

మహే — రంభా! ఎందుండి వచ్చుచున్నావు?

రంభ — కు బేరభవనమునుండి.

మహే — అచ్చట నపూర్వనృతాంత మేని యినఁ గలదా?

రంభ — నీలకొండపాళెనుండి వచ్చితిని. అలనలజ్వాలలచేతఁ గాచుఁడు కథావశేషుఁడయ్యె నని యందఱు జెప్పుచుచున్నాడు. ఇంతియ గాక యాయొకధిపక్ష్మనగరంబున నొక కొకవిశేషముఁ గూడఁ గలదు.

మహే — ఆ యింకొక టేమి.

రంభ — కానుచున్నానుచేతి భగ్నమనోభయగు పార్వతి పరమేశ్వరునే పతిగా నభిలషించి కఠినశపశ్చ జనుచే దనమనోరథము నెఱవేర్చుకొనఁ జలచుచున్నదని.

మ — ఆవిషయమునఁ దల్లిదండ్రు లేమన్నారు?

రంభ — మేనకాదేవి రాట్లు చెప్పినది.

మ — వీమని?

రంభ — తే.గీ. తపము చూడంగ నెంతయు దారుణంబు

మేను దిసి నెనపువు బోలె మృదుతరంబు

బిడ్డ! కూడనిపనిఁ దలపెట్టి తీవు

దుష్కరం బిది యందును దోచు నాకు.

౧౬

మ — హినువంతుఁ డేమనియెను?

రంభ — ఆకార్యము నతఁ డనుమతించెను.

మ — రంభా! మంచివార్తఁ జెచ్చితివే నీవు నీపనిమీఁదఁ బొమ్ము.

రంభ — చిత్తము.

(అని నిష్క్రమించుచున్నది.)

(తెరలో)

వైతాళికుఁడు —

మ తనపైఁ గూరిమి నుజ్జగించి యినుఁ డంతఁబోవ దేశాంతరం

బసయం బాపరహాగ్ని కోరునక సంధ్యావల్కలయై లేంట్లబా

రను నుద్రాక్షలపేరు మేననిడి మ్లాయత్పంకజాతాస్యయై

తనకుం బద్మిని తన్నమిత్తము తపోధర్మంబు గైకొన్నట్లుల్.

మ — (విని) మేమును సంధ్యావధిదన మాచరింపఁ బోవుదుము.

(అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది తృతీయాంకము.

చ తు ర్థాం క ము.

[అంతట మునివేషముధరించి నంది ప్రవేశించుచున్నాడు]

నంది—నందీ, మన్మథదాహముచేత భగ్గుమనోరథయగుపార్వతి నాయందే మనసునిలిసి మహానియమము నాచరించుచున్నదై గౌరీశిఖరమనుపేరుగల తండ్రి శిఖరమునఁ దపముజేయుచున్నది. తపము మొదలువెట్టి చిరకాలమైనది. కాబట్టి యచ్చటికి మునివేషముఁ ద్రైకొని నీనరిగి, యామెనియమ మెట్టిదో, యభిలాషబంధ మెట్టిదో యామె నెచ్చెలులగు జయావిజయలమొగమున నెఱింగి మఱల రమ్మ. ” అని భగవంతుండుగు నీలకంఠునిచే నాజ్ఞాపింపబడితినిగదా ! అందుచేత స్వామి నియోగమును జేయుదును (అని నడచి విమర్శించి) స్త్రీలమనసులు ప్రకృతికఠినములుగదా ! సందేహమేమి?

చ. దిరిసెనపూవుబోలె మృదుదేహమునం జెలువారుచున్న యీ
సరసిజనేత్ర చంద్రకళచాయను గన్నల కింపుఁ బెంపుచుకొ
స్థిరమతులై శిలాకఠినదేహముల న్మును లాచరించుదు
స్థరతపముం బొనర్చుటకు సందియ మొందక సాహసించెడుకొ.

మఱియు—

తే. గీ. సాంసత్కాలికాతల్పంబునందు మున్ను
పండుకొనునీమె పవళించు వట్టి నేల
జిలుఁగుదువ్వల్వఁ దొడుగునీచిగురుబోడి
కట్టుచున్నది కఠినవల్కలము నేడు.

తే. గీ. చారుచందనచర్చలఁ జల్లనైన
విమలధారాగృహంబుల వెలయునీమె
చేయుచున్నది తపము విశేషనియతి
మంటలెగ నెడు పంచాగ్ని మధ్యమందు.

(అంతటఁ గుసుమాపచయము నభినయింపుచు జయావిజయలు ప్రవేశించుచున్నారు.)

జయ—సఖీ! విజయా! తపశ్చరణమనందుఁ గృతనిశ్చయము లగుప్రియసఖిగౌరి మనోరథకల్పవృక్ష మెప్పుడు ఫలించునే ?

విజయ—సఖీ! జయా! కామునిఁ గాల్చినపరుషహృదయుండును, నిష్కరుణతకు మొదటియుదాహరణము నగుపరమేశ్వరునిహృదయ మెప్పుడు తగులబడునో యప్పుడు ఫలించును.
(అని పూవులు కోయుచున్నారు.)

నంది — ఆమె ప్రియసఖి లగుజనూవిజయ లిరువురును వీరలై యుండువచ్చును.
కావున సమీపించెదను. (ఆలాగునఁ జేయుచున్నాఁడు.)

జయ — చెలీ నాపూవులసజ్జ నిండినది. నీ దెంతవఱును నిండినది ?

విజయ — (పువ్వులబుట్టనుచూచి) నాపూవులగరిడియ సగము నిండినది. కొఱత
గూడఁ బూరింపఁగలను. (అని పుష్పకరండమును బూవులతో నిండించుచున్నది.)

నంది — (సమీపించి) మీకు మంగళమగుఁగాక.

ఇద్దఱు — మహాత్మా ! నమస్కరించుచున్నారము.

నంది — మీ రెవ్వరు ? ఎందుచేతఁ బుష్పాపచయముఁ జేయుచున్నారు ?

ఇద్దఱు — మేము హిమవంతునిపూతు రగుగౌరికిఁ జెలిక తైలము. తపోనియమము
నందున్న యామెకు దేవపూజాపుష్పములను గోయుచున్నాము.

నంది — ఆమెకు దప మెంచునిమిత్తము ?

జయ — అనురూపవరునిఁ బొందవలయునని.

నంది — ఈయనురూపవరుఁ డెవ్వఁడు ?

జయ — తే.గీ. ఆదిపూరుషుఁ డంచు నిత్యయువ యంచు
నెవనిఁ బ్రామిన్కులన్నియు నెఱుఁగఁజేయు
నెవఁడు ధరియించియుండునో యెల్లయపుడు
నీశ్వరాభిఖ్యమును మఱి యిందులేఖ.

౪

ఆపరమేశ్వరునే యీమాప్రియసఖి పతిగాఁ నభిలషించి మహేంద్రప్రముఖు
లగులోకపాలుర నవమానించి తపముఁ జేయుచున్నది. అదియుగాక మన్మథుఁ గాల్చిన
యీశ్వరునందలి వైరమువలనఁ బుట్టినింటికిఁ జని మిగుల నుత్కంఠిత యైనది.

నంది — అది యెట్లో చెప్పుము.

జయ — తే.గీ. మిగులఁ గృశియించి పాలినమేను గల్గి
వంగియుండిన యౌననాబంబుఁ గల్గి
చెలువ మఱియుండఁ బార్వతీనళిని నేఁడు
భవుని విరహాంపు గీర్మితాపమునఁ జేసి.

౫

నంది — తరువాత మీసఖి యెట్లున్నది ?

జయ — అవ్వలికథ వినుము.

మ. తలిరుంబాన్వుల మెచ్చబోదు ముదమంది న్వీచనాచందనా
చలపుందెమ్మెర సోఁకనీ దలుక హెచ్చుం దూతెడుం బండువె
న్నెలలం దామరపాపపచ్చడము నేనిం గప్పనీ దొర మై
చలిగొండ న్యసియించుచుం బొరయు నాచంద్రాస్య బల్కఁకలన్.

౬

నంది — ఇట్లు ప్రబలచుదనజ్వర యగునామె పిమ్మట నేమిచేసినది ?

ఇరువురు — అనంతరమున నేవెరవుఁ గానక తపశ్చరణముజేతఁ బరమేశ్వరు నభి
ముఖముగాఁ జేసికొనఁ దలఁచి తవనుగుణ లగుతపోనియమమును నెఱపుచున్నది.

నంది — దుర్లభవస్తు పార్థనానిబంధనముఁ గలదియు సందిగ్ధఫలము లదియు
నగునీతప మెందుకు ? దేవతలలో నెవనినోయొకని ననురూపనగుని గ్రహింపవచ్చును.
అఖండపరమఁ డన్ననో, కోయ్యల జను చిననాటిలో నగ్రేసరుఁడు. అందుచేతఁ
బ్రీయసఖు లగుమీరామెకు పితోపదేశముఁ జేయుఁడు.

జయ — చుహాత్మా ! మాప్రియసఖి నేను బరమేశ్వరునే పతిఁగాఁ జేయుదును.
అట్లు కానినాఁ డిశిఖరమునందే కఠినతపశ్చరణముఁ జేయుచు ఇలీసురాల నగుదు నని
నిశ్చయించుకొన్నది.

నంది — (త.లో) కనఁదగినది విన్నాఁడు. ఈవృత్తాంతము నీలకౌహితులకు
విన్నవించెద. (ప్రకాశముగా) కాకలా! వచ్చినట్లే నే సరిగెదను.

(అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

జయ — మేమును బ్రీయసఖికే బూజాపుష్పములను దీసికొని పోవుచున్నాము.

(అని నిష్క్రమించిరి.)

ఇది మిశ్రవిష్కంభము.

(అంటు వైష్ణవునివేషమును ధరించి శంకరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

శంక — (తన్నుఁ జూచుకొని) ఈవేషము పార్వతిని పంచించుటకుఁ దగినదే.
అదియట్లే.

మ. మొల ముప్పేటలనూలు మూపున మెగంపుందోలు హస్తయున
వ్యూహా మోదుగుగజ్జ నెన్నొసటిపై భస్మార్ధ్యపుండ్రము నా
దూపైఁ బచ్చనిపెంజడల్ స్ఫటికసూత్రంబొందు ముంజేత న
గృలతోఁగూర్చు పవిత్రమొక్కటియుఁ గర్ణంబందు శోభిల్లెడుకా.

(తలోచించి)

మ. ననవిల్తుండటు మోహనాస్త్రమును వింటంగూర్చ సాపత్రపా

ననయై చెమ్మలు మంచహాసరుచుల న్భస్మిల్లఁగాఁ జూపు ల

జ్జను నిట్టట్టవర న్గరుంపుడువఁగా సర్వాంగ మేత్రోత్తమా

పునుఁ గొన్నట్లును నిల్చినయ్యదియై యిపుం దోఁచు నానెమ్మడికా.

కాబట్టి గాఢతరతరణికిరణ సంతప్తమైన మేదినిని, జాతకిని, మేఘుఁ డనుగ్రహించు
లాగునఁ గఠినతరతపోవిశేషతపు రాలగు నీమెను నే నిష్పడే యుగ్రహించెదను, జయ

విజయవలన నామె భావబంధము నెఱిగి నంది నామె చెలియఁ జేరుటచే, నెగ్గిన
రించికొనుటవలె నేను మాటువేసమును ధరియించుచున్నాను.

(అని వినయముతో నడుచుచున్నాడు.)

(అంతట జయావిజయాలు నేపించుచుండఁ దనస్సు చేయు

చున్న పావ్యతి ప్రవేశించుచున్నది.)

పార్వ—(ఎడమకన్నదరుటను సూచించి) ప్రియశఖులారా!

తే. గీ. సమధికానంధభాష్పాలిఁ జల్లనెన

యెడమక న్నిప్పు డదరు నిర్హేతుకమగ

మందభాగ్యురాలగు నామ నిందువలనఁ

గలుగఁజలఁచిన శుభ మేమొ తెలియరాదు.

జయ—ఓసఖీ! పార్వతీ! స్త్రీల కెడమక న్నదరుటయుఁ బురుషులకుఁ గుడి
కన్నదరుటయు సుశకునము లని పౌరాణికులు చెప్పుదురు. అట్లు మన్మథదాహమున
నిష్కరుణుడయ్యుఁ బరమేశ్వరుఁ డేమిముఖమననో నిన్ననుగ్రహింపఁగలఁడు.

పార్వ—ప్రియశఖివచనము సత్యమగుఁగాక.

విజయ—చెలియగు జయ నిజముచెప్పినది.

శంక—(పార్వతింజూచి)

క. ఇక్కలికి కోమలాంగం

బెక్కడ దారుణము నియమమెక్కడ; నెగలం

గ్రక్కెడు గీర్వాంబెక్కడ

నెక్కడవనజన్మదులనుగుహిమకరకళయు.

అహో! యీమంజుభాషిణి నన్నుద్దేశించి యెంతయుఁ దపఃక్షేప మనుభవింపుచున్నది.

జయ—(చూచి) సఖీ పార్వతీ! మూర్తిభవించిన బ్రహ్మచర్యమువలె నొకలే

బ్రాహ్మయంపునుహాపుఁ ఘఁ డిటు మొగమై వచ్చుచున్నాడు.

పార్వ—అతిథులై వచ్చిన మహర్షులకు మీరు పూజనీయుడగును. నేనెప్పటివలె
నియమమును నెఱపెదను. (అని మానసు నవలంబించుచున్నది.)

శంక—(చూచి)

తే. గీ. పడతి మద్విరహవ్యధఁ బాలిపోయి

చెన్నువహించు నిద నారచీరఁ గట్టి

లేతసంజకెంజాయబో లీన మగుదుఁ

దనరుపాద్యమినాటిదంద్రకళవోలె.

(అని సమీపమునకుఁ బోవుచున్నాడు.)

(జమావిజయలు పీఠమును దెచ్చుచున్నారు. శంకరుడు గూరుచుండి మార్గా
యాసము నభినయించుచున్నాడు.)

[పార్వతి చెలికత్తెలఁ జూచుచున్నది. సఖులు బ్రహ్మచారికి వీననల విసరుచున్నారు.]

శంక — (చేయియెత్తి) ఆనన్యసామాన్యమగు మీసౌజన్యముచేతనే మాయాయా
సము పోయినది

ఇరువురు — (విస్మయముతో) మహాపురుషు లెందుండి వచ్చుచున్నారు ?

శంక — ఇపుడు కైలాసమునుండి వచ్చుచున్నాము.

జయ — అట్లయిన నృహాపురుషుఁ డర్ఘ్యమును గ్రహించుఁగాక.

శంక — మంచిది. (అని యర్ఘ్యమును గ్రహించుట నభినయించి) కల్యాణు
లారా ! మిమ్ముకమాట యగుగ నభిలషించుచున్నాము.

జయ — మహాత్ములగుదురుగాక.

శంక — ఈమె యెవ్వనికూతురు ? మీ రెవ్వరు ? ఎందుమిత్త మీమె కఠిన
తపముఁ జేయుచున్నది ?

జయ — ఈమె మాప్రియసఖి ; హిమవంతునికూతురు ; పార్వతి యనుపేరు
గలది ; మే మామెనుఁ బ్రియసఖులము ; జమావిజయ లగువారము. అనురూపవర
లాభము నిమిత్త మీమె యీతపముఁ జేయుచున్నది.

శంక — చ. జననము వేల్పుపెద్దయగు సారసగర్భుని సత్కులంబున ;

జనకుఁడు పూజనీయుఁడగు సర్వకులాచలభర్త ; మూర్తి నె

మ్మనము హరింపఁజూచినది ; మాటలు ముద్దులమాట ; లిట్లు ల

య్యను విరిబోడియున్న వితమొక్కటియే యతిలోకమయ్యెడు. ౧౨

అయిన నీ ముజ్జగములలో నీమెఁ గోరఁదగిన వరుఁ డెవ్వఁడు ?

జయ — ఉన్నాఁ డొక మహాపురుషుఁడు.

శంక — తనయందముఁ జూచుకొని యంత గర్వించిన యాకఠినచిత్తుఁ డెనఁడు ?

జయ — మహాత్మా ! వినుండు ; (తే. గీ. “ఆదిపూరుషుఁడంచు నిత్యయువ
యంచు” అనుపద్యమును జదిచి) ఆపరమేశ్వరునే యభిలషించినదై మాప్రియసఖి తపో
నియమమును జరపుచున్నది.

శంక — (పార్వతితో) కళ్యాణీ ! ఇది నిజమేనా ?

పార్వ — (మానమును విడిచి) మహాత్మా ! పఖులచేత నెట్లు చెప్పఁబడినదో
యట్లే నామనోరథ మున్నది.

శంక — (తనలో) ఇపుడు నన్ను నేను నిందించుకొని యీమె మనస్థస్యిక్య
మును బరీక్షించెదను. (ప్రకాశముగాఁ జప్పటలుగొట్టి నవ్వి.)

చ. భసితము మేనిపూత పెనుపాము విభూషణ మాశ్మశానమే
బస పరిచారికాగణము పానుపిశాచము లెపు భిక్షునై
మసలుట వృత్తి ; యి టెవఁ డమంగళచిహ్నాలఁ దాల్చునందు స
ర్వసుజను లెంతు రాపురుషుపై మది నిల్పితి వేమి చెప్పుదుఁ.

౧౩

మఱియును. —

చ. వికచపయోజతుల్యంభి విశ్వజగత్తయనేతః బాలచం
ద్రిక హిమవన్మహాధరణిభృత్కులరత్నమ వేడ నీవు పా
యక పులితోలు గట్టి యనయంబు వసిఁపుదు వల్లకాటియం
దకట యమంగళాత్ముఁ డగునాశితకంధరుఁ డేవఁ జెప్పుమా.

౧౪

పార్వతి — (చెవులు నూసికొని) పాపము శమించునుగాక. పాపము శమిం
చునుగాక.

శంక — ఈవిధమున నీవు మనసునందు నిశ్చయించుకొనిన పక్ష మన నింక —

క. విరిబోడి యామహేశ్వరు

వరుఁగా నీవు పడయంగవచ్చును జుమ్మి

యరియగు రాహువునోటం

జొరఁబడ నాచంద్రిరేఖ చూచెడు నేని.

౧౫

పార్వతి — (ముఖమైన ర్త్యమునిరూపించి)

తే. గీ. ప్రాజదువులెల్ల మాళిచే వందనంబు

లేమహాత్మున కొనరించు నామహాత్ము

నిందనమొనర్పఁగదఁగిన నీదునాల్క

పగులదదియేమి యొకవేయి ఎక్కలుగను.

౧౬

ఓసీ సఖీ ! మహాపురుషునింద వినువారికిఁ జేయువాదకన్న నెక్కుశుదోషము గల్లును
జుమా. ఇతఁడు బ్రాహ్మణుఁడు, చేయునది నిరంకుశమగు నీశ్వరనింద ; కాబట్టి
వేటొకతావునకుఁ బోవుదము.

(అని జూటుచున్న వల్కలముతో మఱియొకచోటికిఁ బోవుచున్నది)

శంక — (స్వరూపమునుజూపి)

తే. గీ. గుత్తమగు నీదుచందోయి గొప్పబరువు

ముదిత నిరుపేదకొనెట్లు మోయనోపు

నీకుఁ జేయూఁతయొసఁగెను నేర్పుగల్గు

దాసజనుఁడైతిఁజూమి నీదు తపము మెచ్చి.

(అని పార్వతి హస్తముఁ బట్టుకొనుచున్నాఁడు.)

పార్వ—(భయవిస్మయప్రహర్షములఁ దనువు పులకింపఁ జెక్కులు చెమర్చ నేమి యుఁ దోచునున్నది.)

జయ—పుణ్యవశమునఁ బరమేశ్వరుఁడు సన్నిహితుఁ డయ్యె నిది మాకత్యానంద మత్యానందము.

శంక—చ. ఆలసటచేత సంజనితమా చిటుచెమ్మటఁ గల్గి యంకుర

త్పలకసమూహము ల్గలిగి తోరమునాఁ గయినేయబడ్డయు

జ్వలకుచమండలిం గలిగి భాసిలుచున్న భవల్లతాంగహా

యలికులవేణి నెవ్వనము హయగఁ బిగ్గఁ గవుంగిలించెదన్.

౧౦

అందువలన నీమెనుగాంధర్వవివాహమునఁ బాణిగ్రహణముఁ జేయనభిలషించుచున్నాను.

జయ—వహాత్మా ! సకలకులాచలచక్రవర్తియు నీమె తండ్రియునగు హిమవంతుని గృహమున జూగు వివాహకార్యమున కరుడెంచి యీమెను గ్రహింపుమని మేము వేడుకొనుచున్నారము. మా ముద్దుఁ జెల్లింపవలయును.

శంక—(విసుగుతో తనలో) ఇంక నేనెట్లు తాళగలను. (ప్రకాశముగా) మంచిది లోకాచారమును దాటఁగూడదు గదా.

జయ—అయిదుదినములలో వివాహ మెట్లుగునో యట్లు జాగ్రత్త పెట్టుఁడు.

శంక—మూడు నాలుగుదినము లనుము. అది యుక్తమే.

గీ. ఉవిద నెడఁబాసియుంటలో నొక్కక్షణమె

యగుచు నున్నది కల్పసహస్రకోటి

కొన్ని నాళ్ళలో జరగంగ నున్నదీని

నెట్లు సహియింపనోపునాహృదయమకట.

జయ—వివాహమంగళ సంపాదనమునకు మేమింకఁ బోవుదుము.

శంక—అలాగే చేయుఁడు. మేమును సప్తులను వివాహమంగళముకొఱకుఁ బంపబోవుచున్నాము.

(అన నందఱును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది చతుర్థాంకము.

పంచమాంశము.

[అంతటఁ గంచుకె ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

కంచు — శిలాధరీ! పరమేశ్వరునిచే నపలుకెడి యరుంధతీసమేతులై సప్తర్షులు
నన్నటిదిననుండే వచ్చి లబ్ధవర యయినవత్స కీదినము వివాహమంగళయోగ్యమని నిర్ణయించిరి. అందుచేత నోషధిప్రస్థనివాసులగు పౌరుల నగరమంతయు నలంకరించునట్లు నీవు నియోగింపుము. అని చకలకులాచలచక్రవర్తి యగు హిమవంతుఁడు నాకానతచ్చి న్నాఁడుగదా? కావున స్వామి నియోగమును నిర్వర్తించెదను. (అని నడచి యంతటఁ జూచి)

ఓహో పౌరులారా!

చ. ప్రతిగృహతోరణప్రతతి రమ్యగతి స్థయినేయరే, మహా
ధృతి మినుముట్టఁ గేతఃపతాకల నెత్తరె, పూలఁ జల్లియ
చితగతిఁ జందనద్రవము చిల్కరె వీధుల నన్నిట స్థగ
ద్ధితముగఁ బెండ్లి యయ్యెడు మహీధరరాజతనూజ కిత్త టీక.

(అకాశమువంకఁ జూచి) ఏమనుచున్నారు? మీరు చెప్పకమునుపే సర్వము ద్విగుణముగఁ జూచేత గచింపఁబడినదచియా? (అంతటఁ గనుఁగొని) అహో మాయాజ్ఞముఁ బూర్వమే నగరము ప్రవృత్త మహోత్సవ మయ్యెను. అదిగో.

చ. పౌలుపు దళిర్ప పొన్ననటిబోదలునాటి యనుర్పు ద్వారసీ
మల నవచూతపల్లవసనుంచితతోరణరాజి యొప్పు, మ
ర్దళములు మోయు శ్రావ్యగతి, రమ్యగతిఁ ధ్వనిసేయు వీణలు
తెలనెలయ ల్నగ ల్మారయ నృత్య మొనర్తురు నిండువేడుక.

ఈవైపు.

తే. గీ. మిగుల వ్యాపించెను నగరపొంగలచేతఁ
గలుగుచున్నది క్రొమ్మబ్బుకారు సేఁడు
ద్వారములఁ జెక్కఁబడి నవరత్నములచేత
జననమొందుచున్నది యింద్రిచాపకాంతి.

ఇదిగో నీవైపున.

క. తెలుపై, యెటుపై, నలుపై
పొలయునపొంగములనింత ముగ్ధుల నిడుచు

స్వలుదకుచంబుల బంగళ

కలశమ్మల నినుమడింతు గద యిందు ఖలుల్.

(అంతటఁ జూచి)

తే. గీ. కనకరజముతేవను విశంగరుచిదాల్పు

కుంకుమపరాగమునుఁ బారకోటి చల్ల

నన్నిదిక్కుల వ్యాపించి యచి యొసంగు

నుదయకాలప్రభాకరునొఱపు పురికి.

అందుచేత జరగుమన్న యీపురాలంకారమున స్వామికి నన్నవించెనను.

(అని సప్రమిచుచున్నాడు)

(అంతట వినాహస్థానముననున్న హిమవంతుఁడు ప్రవేశించుచున్నాడు.)

హిమ — చ. నారదసూననం దెలిసినాడును మున్నె మహేశ్వరుండు నా

కూమి యల్లుడౌట మదిఁగోరితి నాతనిరాక యింతకు

గౌర తపంబుచే నతఁడు నాకు లభించెను నేడె పెండ్లి నే

కూటెను నంతరాయములుకూడ గతించె నదృష్టవంతుడౌ.

(అంతట శిలాధరుఁడు ప్రవేశించుచున్నాడు.)

శిలా — (దగ్గఱకువచ్చి) స్వామికి జయమగుఁగాక.

హిమ — శిలాధరా! నీవు నగరమంతయు నలంకరింపఁ జేసితివా?

శిలా — దేవా! ప్రత్యేకముగాఁ బోరు లందఱు నీయత్సవము స్వకీయమని యభిమానించుకొనుదుండ నగరాలంకార మెట్లు తక్కువగును? అంతయు బాదులచేత నినుమడిగఁ జేయబడినది.

హిమ — శిలాధరా! పార్వతీపరిణయమహోత్సవమును దర్శించుటకు సర్వపర్వత కులంబు వచ్చినదా?

శిలా — స్వామీ! అవభరింతురుగాక.

మ. అవనీరంజనకర్ణి కాకృతిసురాహార్యంబు కవ్వంపుఁ బా

డవు నాగేంద్రునిమేని రాపిడిని నున్పొమందరాగంబు ను

ద్దవిడి న్మృగములం దినేంబ్రపథకోధంబైన వింధ్యాద్రి వ

చ్చె వెసన్నిన్న గంధమాదనములు లేవింప శైలాధిపా.

హిమ — అట్లయినఁ శైలాసగిరి యేమి చేయుచున్నవాడు?

శిలా — దేవా! అతఁడు పెండ్లికొడుకు వైపుగనుక వారితోఁడలిసివచ్చుచున్నవాడు.

హిమ — సరే. అయిన విశ్వావసుప్రభృతులగు గంధర్వులు వఘాగణముతోఁ

గూడ నరుగుదెంచిరా?

శిలా — క. చనుదెంచిరి గంధర్వులు
వనితలతోఁ గూడి కేల వల్లకు లలర
న నమగు నుత్సవసమయ
మునగానముఁజేసి నిన్నముదిఁకునిఁజేయక.

హిమ — అమరులతోఁ గూడ నచ్చరలు వచ్చిరా?

శిలా — వినుండు.

చ. నవచంచలతికాప్రభ ల్పభ సున స్మైచాయీ నిర్మించి క
న్దనతీపిం దెసలందు నుత్పలకుదు ల్గొమ్మందు నృందహా
సవిలాసమున వెన్నెల ల్పగట ద్విజాలమున న్నిందుమం
దివిజానీకముతోడ వచ్చి రిదె పీఠిన్ స్వర్గవా రాంగనల్.

హిమ — శిలాధరా! అట్లయిన నీవంతిపురమున కరిగి కలవృద్ధయగు కాశికతో
వచ్చిన యచ్చరలచేత వత్సయగు పార్వతిని దగ్గఱనుండి యలంకరింపఁ జేయుమనియు,
నాయలంకారప్రకారమంతయువచ్చి నాకుఁ దెలియఁజేయుమనియుఁ జెప్పెను. అది
యునుఁగాక వచ్చినవధూజనమునకును, బర్హతకులమునకును సత్కారమొనర్చుటకు సకల
లోకవస్తుసంభారములను నీవు సిద్ధముచేయుము.

శిలా — జీవరపారిచేత నాజ్ఞాపింపఁబడిన ట్లంతయుఁ జేసెద.

(అని నిష్క్రమించెను).

(నారదుఁడు ప్రవేశించి)

తే. గీ. వెనుక మనసార నేఁ దలపెట్టినట్టి
ఘనతరంబైన నిర్జరకార్య మిపుడు
దృఢతరాంతరాయముల నతిక్రమించి
చిత్రవైఖరి ఫలియింప సిద్ధమయ్యె.

(అని నడచి చూచి) అదిగో హిమవంతుఁడు వివాహమంటపముపైఁ గూరుచున్నాఁడు.

అతని సమీపించెనను. (అని దగ్గఱకుఁ బోవుచున్నాఁడు.)

హిమ — (చూచి) అడుగో నారదుఁడు (అని వోసిలి యొగ్గుచున్నాఁడు.)

నార — హిమవంతుడా! పూజ్యుడవగు నీ కభ్యుదయమే?

హిమ — ఇది మీరు నాటిసవీజమునకు ఫలమే. (అని పీఠము వేయుచున్నాఁడు)

నార — (హూరుచున్నాఁడు.)

(అంతటఁ గౌళికిపరివేశించి కూరుమండి పార్వతీపరికగ్మ ప్రకారము
చెప్పుచున్నది.)

హిమ—అమ్మా! వత్స యలంకరింపబడినదా?

కౌళి—దేవా! చెప్పుచున్నాను. అంతయు వినుండు.

హిమ—అవహితుడైన యున్నాను.

కౌళి—క. ఆసమగ్రభూషయై తను

వసనము ధరియించుకొన్న పడఁతుక మేన

స్వేద గుమగుమయనుతావులు

విసరెడుతైలంబు రాసి వేడుకతోడఁ.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కౌళి—తే. గీ. మేలిరతనాలగద్దెయమీద నునిచి

వేల్పు పేటికి శుభతోడ వెలచులెల్ల

మంగళస్నాతజేసిరి మగువఁతఁ

దునులమై శుభశంఖనాదము చెలంగ.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కౌళి—చ. చారునిమజ్జనమ్ముననె స్వచ్ఛతగాంచిన యాలతాంగి క

ర్పూరపంగ పాండురతబొల్చెడు దువ్వలువక ధరించెమై

నీడరాజిచే గడువనిర్మలమై తనరారు నింగి యా

శారదశర్వరీరమణచందికలక ధరియించుకైవడిఁ.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కౌళి—తే. గీ. లలన చరణరాజీవంబు లక్కయనెడు

లేత నీరెండపూత దలిర్చుచుండె

నీలమణి నూపురంబుల నెపముచేత

గండుతుమ్మెద బారందుఁ గ్రమ్ముకొనియె.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కౌళి—తే. గీ. మంచితనాలమొలనూలు మించుబోడి

ఘనతరనితంబునీమను గట్టబడియె

మిన్నవాకలోని యిసుకతన్నె మీద

తీరియుండిన బెద్దగుబాధువోలె.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

పంచమాంకము

కాశి—అయ్యా!

తే. గీ. కుంకుమచేతఁ గెంపారుకుచయుగఁగ న
కరయుగముతోడ నక్షత్రసరసుఁగట్టి
రంతసిందూరరజముచే నరుణమైన
యాముఠేనుఁగు కుంభంబునందుఁ బోలె.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—అయ్యా!

తే. గీ. సోగనుకాణాచి రతనాలనగల తావు
నగుదుఁ దనరారుచున్న యాయతివవీను
పుష్పరత్నసంతతితోడఁ బొలుపుమీఱు
శంఖనిధి నిందు కేనియు సరకుగొనదు.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. జలజలచనకర్ణస్ఫోర్వములయందు
మంచి ముత్యాలకమ్మ అమర్పబడియె
విమల వదనపద్మంబు నేవింపవచ్చు
చంద్రచందలద్వితయంబు చందఁ గనను.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. కమలపత్రాక్షి తెలిసోగకన్నఁగవకుఁ
గాటుకను దిద్దుతఱిఁ జెలికత్తెచేయి
పెద్దయుంబొద్దు నెడనెడ విశ్రమించి
చివరకెట్టెటో క్షేఁగంటిచెంతఁజేరె.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. కాంచనాంగి లలాటభాగంబునందు
ధన్యయగుమేన మంచిగందంపుబొట్టు
దిద్దినదియయ్యె విపులకాంతిప్రసాదగు
కుసుమసాయకు తెలుపారు గుబ్బుగొడుగు.

హిమ—తరువాత. తరువాత.

కాశి—తే. గీ. మడమలను దాటుచున్నట్టి మగువకురులు
మృదులనుందారకుసుమగర్భితమనోజ్ఞ

వేణికాబంధముగజుట్టి పెద్దపొద్దు

కన్నుమూయకచూచిరి కాంతలెల్ల.

హిమ — తరువాత. తరువాత.

కా? — లే.గీ. మేనితొడవు లంగములకు మెటుగుడెచ్చు

ననుట లోకప్రవాదమే యగునుగాని

యరసిచూడంగఁ బూబోడియంగకములె

భూపణమ్ముల కొకపింతమురువు దెచ్చె.

హిమ — ఇట్లయిన వత్స మీసాన్నిధ్యవి శేషముచేతనే యంతలెస్సగా నలంకరిం
పబడినది.

(తెరలో)

మ. విలుతన్మందరకందరాహతివలద్విస్తారదుగ్ధాద్ధిగ

ర్భలసద్వీచిపరంపరార్భటులకు న్వైతండికంటై రొద

న్దులశైలేంద్రగుహల్ ప్రతిధ్వనుల సంతోభంబు నొందంగ ని

శ్చలనాదంబయి మ్రోగు నొక్క సురనిస్సాణంబు సాటోపమై.

(అందఱు తొంభరతో నాలకించుచున్నారు.)

[మరలఁ దెరలో]

మ. చను పార్శ్వంబున నింద్ర? తోఁజనుమా చక్రీ విధి చెప్పు స్వ

స్తిని; వేపల్కరె రుద్రయుక్కులు మునుల్ ! శేషాహిభక్తిమ్ముగ

మ్మిన శీతాంశులు చామరంబులిడ రే; హృత్ప్రీతిగా రండికన్

మునుమున్ రుద్రగణంబ ! యోపవన యింపుల్ పుట్ట వీవంగదే.

హిమ — మహాత్మ ! నారద ! దేవతల కొలఱాహలమువలె ననంబడుచున్న యిది
యేమి ?

నార — సకలజగదుత్పత్తిస్థితి ప్రళయప్రకటికృత మహామహిమఁడై సకల చరా
చరగుఁడై యున్న నీయల్లుడు శుభవివాహవేషముతో నితే నచ్చుచున్నాఁడు.
ఈమహాకలకల మాతనిముందు నడుచుచున్న నందీశ్వరుని ప్రాత్యారాధ్యుని. కావున
నీవర్ణ్యపాణివై భగవంతుఁ డగునందు శేఖరు నెదుర్కొనుము.

[వివాహవేషమును ధరించిన శంకరుఁడును దేవసంఘమునుఁ బ్రవేశించుచున్నారు.]

శంకరుఁడు — (విష్ణుతో) ఈయోషధిప్రస్థనగర మమరావతికన్న మిన్న యె
తోభిల్లుచున్నది.

విష్ణు — మహేంద్రునికన్న మహీధరుడు తక్కువవాడా యేమి ?

హిమ — (అర్ఘ్యపాణియై సమీపించుచున్నాడు.)

శంక — (చూచి) శైలరాజు న న్నెదుర్కొనుచున్నాడు. కావున వాహనము నుండి దిగిపోదము. (అని అట్లు చేయుచున్నాడు.)

హిమ — తే.గీ గోచరుడుగాడ చర్మచక్షులకు నే న

పారుషేయ వాక్కులకేనిఁ బట్టనరది

యెవ్వఁడాహరునల్లుగా నిపుడుపడయ

నెన్ని పున్నెను లృలిపితి మున్ను నేను.

(అని సమీపించుచున్నాడు.)

శంక — (చూచి)

తే. గీ అతిభరంతైన చరణవిన్యాసమునను

క్షీతిని నిమ్నాన్నతమబలె జేసి వినయ

సరణిఁ దనవారలకు నేర్పుకరణి నదిగా

న న్నెదుర్కొనుచున్నాడు నగవిభుండు.

(అని యెదురుగా వచ్చుచున్నాడు)

హిమ — (అర్ఘ్యమిచ్చుచున్నాడు.)

శంక — (సప్రణామముగా గ్రహించుచున్నాడు.)

హిమ — (సిగ్గుతో తలవంచుచున్నాడు.)

(అట్లుని ముందుంచుకొని హరి విరించి ప్రముఖులు నడచుచున్నారు.)

బృహ — మహాత్మా ! వివాహమంటప మెక్కడ ?

హిమ — ఆచార్య ! ఇక్కడ నిక్కడ.

(అందఱును బోవుచున్నారు)

బృహ — హిమవానుడా ! సుముహూర్తము సమీపించినది. అందుచేతఁ బెండ్లి కూతును దోడ్కొనిరమ్ము.

హిమ — (తెరవంకఁ దిరిగిచూచి) అహ్మా ! ఇటు; ఇటు.

[అట్లు జయావిజయలతోఁ బార్వతి ప్రవేశించుచున్నది.]

పార్వతి — (తనలో) నేఁడెగదా నామనోరథకల్పద్రుమము ఫలియించును.

జయ — (నవ్వుచు) చెలీ ! పార్వతీ ! ఇంతవఱకే మేము నీచెలిక జైలరుకుట.

పార్వతి—(అనూయతో) ఓసీ ! విజయా ! ఇది యేమనుచున్నదే ?

విజయ—సఖీ పార్వతీ ! ఈమె సరసాలాఃకుశలత్వముఁ జూపుచున్నది.

(అని సమీపించుచున్నది.)

బ్రహ్మ—(విష్ణుతో) మహాత్మా ! దేవతలందఱు భూతగణముతో సముచితాసనములఁ గూరుచుందుచుగాక.

(అందఱు నట్లు చేయుచున్నారు.)

హిమ—మావైపున వచ్చిన కులపర్వతములు ! కైలాసముతో నెడమప్రక్కఁ గూరుచుండుఁడు. (కులపర్వతము లట్లు చేయుచున్నవి.)

శంక—(పార్వతిం జూచి తనలో)

తే. గీ. మోహన వివాహశేషంబుఁ బూనుకతన
సౌబగుమీఱు నీయెలనాగచూపుచేత
నామనంబందునార మన్మథసహస్రములను
గల్పించుచున్నదివోతెబ్బొలుచుచుండె.

బృహ—శంకరా ! పెండ్లికొమ్మారైతో నీవీవేడికవిఁడఁ దూరుపు మొగముగాఁ గూరుచుండుము.

(శంకరుఁడు పార్వతీసమేతముగాఁ గూరుచున్నాఁడు.)

శంక—(తనలో)

తే. గీ. అసమలావణ్యకౌముదీవిసర యగుచుఁ
గూర్చిపండువు నేత్రచకోరములకు
యీమదిత మేరదాఁటించు నామనయును
చంద్రమకళి యాదుగ్ధజలధినట్లు.

బృహ—(అగ్నిని ప్రజ్వలంపజేసి) శంకరా ! నీచేతితోఁ బాగ్వతిహస్తమును బట్టుకొమ్మ.

శంక—(అట్లుచేయుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(పులకోద్భేదము నభినయించుచున్నది.)

శంక—(తనలో)

తే. గీ. కేలువట్టినమాత్రాన నీలతాంగి
పులకరందినయంగము ల్లలిగి పొలిచె

నభినవవసంతసమయసమాగమమున
మొగ్గదొడిగిన్ క్రొమ్మావిమోకవోలె.

బృహ—వధూవరు లగ్నిహోతునకుఁ బ్రదక్షిణ మొనర్తురుగాక.

(ఇద్దఱు నట్లు చేయుచున్నారు.)

పార్వతి—(శంకరునిఁ జూచుచున్నది.)

శంక—(పార్వతినిఁ జూచుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(దృష్టి మరలించుచున్నది.)

శంక—(తనలో)

తే. గీ. చూడఁ దమకించుచున్న యీసుదతిదృష్టి
మాటిమాటికి సిగ్గున మరలుచుండె.
మొదల నేటినీటివలన కెదురువోయి
మరలివచ్చెడు బేడిఁమాడ్కిఁ దనరి.

బృహ—(పార్వతిచేతిచే లాజహోమముఁ జేయించుచున్నాఁడు.)

పార్వతి—(పొగగ్రమ్ముటచే శ్రమ నభినయించుచున్నది.)

శం—(తనలో)

ఉ. చెమ్మటచేతఁ బత్రములు చెక్కులపై దిగజారఁగాఁ బొగ
ల్గిమ్ముటఁ గాటుకల్గరఁగి కన్దవర క్తిమఁ జూపఁగా విలా
సమ్మునకై ధరించినవసంతలతాంతము వాడ నీమె యా
స్యమ్ము మదీయచి త్తమున సల్పు నొకానొకరాగముద్రాణం.

బృహ—శంకరా ! నీవుపార్వతీపాదపద్మమును జేతులతో సన్నికంటిమీఁద నుంచుము.

శంక—(ఁటునగవు మొగముతో నూరకున్నాఁడు.)

కులపర్వతములు—(సంభ్రమముతో)

మహాత్మా! ప్రమాణభూతుడగు పురోహితుఁ డాజ్ఞాపించినట్లు చేయవలయును.

భూతగణము—(సంరంభముతో) కులగిరులారా! త్రిలోకనియంతయగు భగవం
కుఁడు నీలలోహితుఁ డెట్లాజ్ఞాపింపఁబడుచున్నాఁడు?

బ్రహ్మ—(నవ్వుచు నుభయులను వారించి) సర్వజననియామకము, స్వతఃప్ర
మాణభూతమునగు వేదమే యిట్లు నిధించుచున్నది. కావునఁ జెప్పినట్లు చేయుము.

శంక — (ముడుచుకొన్న చేతులతోఁ బార్వతీపాదపద్మమును సన్నికంటిపై మోపుచున్నాఁడు.)

బృహ — (పిథి శేషమును సమాప్తముచేయుచున్నాఁడు.)

(శంకరుఁడుఁ బార్వతియు బ్రహ్మకు నమస్కరించుచున్నారు.)

బ్రహ్మ — (చేయెత్తి)

తే. గీ. అన్ని జగముల తలెతండు లైనమీకు

నెగమత నన్యసులభమా నిండుపేమ

భువనజాలార్తి హరమూర్తి పొడముఁ గాత

తారకధ్వంసియైనకుమారుఁ డొకఁడు.

(అని దీవించుచున్నాఁడు.)

వృద్ధస్త్రీ — (ప్రవేశించి)

తే. గీ. ఒండొరులకుఁ దుల్యసురూపయుతుల రగుచు

నతులబద్ధానురాగులైనట్టి మీకు

వెన్నెలకుఁ జందమామకు వెలయురీతి

యిట్టిదనరాని యొకపేమ పుట్టుఁగాత.

(అని యార్ద్రాక్షతలు చల్లుచున్నారు.)

నార — (లేచి దోసిలియొగ్గి). దేవా ! దేవకార్యమునిమిత్త మపరాధ మొనర్చిన మన్మథుని మరల శరీరధారిగను దమ చరణారవింద నేవకునిగను ననుగ్రహింపుము.

శంక — మీకెట్లు లిప్తమో యటు లగుఁగాక !

(అంతట రతీవసంతులతోఁ బూర్వాధికవిగ్రహుఁడై కాముఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

అందఱు —

మ. వలపుం దియ్యఁదనంబు చిప్పిలు మహాభల్లంబు విల్కెల రా

జిల నమ్మాధవుచేయిపట్టుకొని వచ్చె న్వఁడె యాకార త

క్కులకాంతాసహితంబు రుద్రనయనమృరాగ్ని దగ్ధాంగుఁ డా

తలిరున్విల్తుఁడు తొంటికన్నఁ గమనందంబైనరూపంబుతోన్.

అందఱు — (విస్మయము నిరూపించుచున్నారు.)

హిమ —

శా. శ్రీకళ్యాణగుణానదాతఁ దనయ జ్ఞేపట్టె విశ్వాత్ముఁ డా

శ్రీకంఠండు మదీయపూర్వసుకృతోత్సేకంబున న్బండెడున్

నాకశ్రేణి మనోరథంబులు స్ఫురన్నవ్యాకృతిం దాల్చుచున్
లోకానందకరుండు మన్మథుండు సల్పు న్వేండిఁ గన్పండువున్.

శంక — ఇంకను నీకేమి కావలయు ?

హిమ — సకలమనోరథములు సిద్ధించినవారి కింకనుఁ గోరిక యేమిండును ?

అయిన నిట్లుగం గాక !

భరతవాక్యము.

మ. తనరన్నోకము లన్నియుం గురియుఁగాత వ్యృష్టి నిందుండు పం
డినసస్యమ్ముల భూతధాత్రి పులకాన్వీతం బగుంగాత స
జ్జనసంపత్తులు విఘ్నము ద్వాలగుచు న్నాగు న్నగత్ప్రీతిగా
వనయం బీవుత మీను సౌఖ్యములు నిత్యానందుఁ డీశుం డొగిన్.

స మా ప్త ము .

